

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA ÚSTAVNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

„Nezávislost soudní moci“

Zpracoval: **David Stroukal**

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Milan Tomeš

Plzeň 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Nezávislost soudní moci“ vypracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni, dne 26. března 2012

.....

Podpis autora

Poděkování

Děkuji vedoucímu této diplomové práce JUDr. Milanovi Tomešovi za odborné vedení při psaní této práce.

Dále bych zde rád poděkoval mé rodině za podporu při studiích. A dále mé díky patří panu Ing. Leopoldovi Rothovi, za přínosné podněty při tvorbě této práce.

OBSAH

Seznam zkratk

1 Úvod	1
2 Definice nezávislosti soudní moci	3
2.1 Dělbba moci	3
2.2 Právo na spravedlivý proces.....	4
2.3 Neustrannost soudů a soudců	5
2.4 Nezávislost soudů.....	6
2.4.1 Zákonné zakotvení nezávislosti soudů	7
2.5 Nezávislost soudců.....	8
2.5.1 Neodvolatelnost	11
2.5.2 Nepřeložitelnost.....	12
2.5.3 Vázanost zákonem.....	13
2.5.4 Neslučitelnost funkcí	14
2.5.5 Imunita.....	15
2.5.5.1 Trestněprávní imunita	15
2.5.5.2 Přestupková imunita	16
2.6 Přisedící.....	17
3 Ustanovování soudců	18
3.1 Předpoklady na osobu soudce	18
3.2 Jmenování	22
3.3 Složení slibu	23
3.4 Přidělení k soudu.....	24
3.5 Zánik funkce.....	25
3.6 Přisedící.....	26
4 Funkcionáři soudu	27
4.1 Ustanovování funkcionářů soudu.....	27
4.2 Zánik funkce funkcionářů soudu.....	29
4.2.1 Příklad: Odvolání Ivy Brožové – předsedkyně Nejvyššího soudu	30
4.3 Rozvrh práce	31
5 Ústavní soud	32
5.1 Ústavní soudnictví.....	32
5.2 Ústavní soud.....	32

5.3 Kritéria nezávislosti soudce Ústavního soudu	33
5.5 Ustanovování soudců Ústavního soudu	36
5.6 Ustanovování funkcionářů Ústavního soudu	38
5.7 Zánik funkce soudce Ústavního soudu	38
6 Vlivy působící na soudy	40
6.1 Státní správa soudů	40
6.2 Korupce	41
6.3 Média.....	42
7 Nezávislost státního zastupitelství	43
7.1 Nástin organizace státního zastupitelství	44
7.2 Postavení státního zastupitelství	45
7.3 Ustanovování státních zástupců	48
7.3.1 Státní zástupce	49
7.3.2 Vedoucí státní zástupce	49
7.4 Odvolání z funkce	50
8 Kárná odpovědnost.....	52
8.1 Obecný soudce	52
8.1.1 Kárné provinění	52
8.1.2 Legitimace k podání návrhu na zahájení kárné řízení se soudcem	53
8.1.3 Kárné opatření	53
8.2 Státní zástupce.....	55
8.3 Kárný soud	56
8.3.1 Kárné senáty	57
8.3.2 Požadavky na člena kárného senátu	59
8.3.3 Postavení kárného soudce.....	60
8.4 Průběh kárného řízení	61
8.5 Ústavní soudce	63
8.5.1 Kárné řízení	64
9 Platy soudců.....	66
9.1 Plat soudce dnes	68
10. Postavení České národní banky.....	69
10.1 Jmenování členů Bankovní rady	70
10.2 Příklad: Jmenování Zdeňka Tůmy guvernérem České národní banky	71

11 Ústavní zakotvení nezávislé justice v zahraničí	72
11.1 Německo	72
11.2 Slovensko	73
12 Závěr	76
Cizojazyčné resumé	79
Seznam použité literatury a pramenů.....	80

Seznam zkratek

BR	Bankovní rada České národní banky
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
KárSŘ	Zákon o řízení ve věcech soudců a státních zástupců (zákon č. 7/2002 Sb.)
Listina	Listina základních práv a svobod
Pl.	plénum
PlatZ	Zákon o platu soudců (zákon č. 236/1995 Sb.)
PřestZ	Zákon o přestupcích (zákon č. 200/1990 Sb.)
SŘS	Správní řád soudní (zákon č. 150/2002 Sb.)
Sb., Zb., Coll	Sbírka zákonů
sp. zn.	spisová značka
TŘ	Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.)
TZ	Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)
Úmluva	Evropské úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
ÚS	Ústavní soud
ZČNB	Zákon o České národní bance (zákon č. 6/1993 Sb.)
ZSS	Zákon o soudech a soudcích (zákon č. 6/2002 Sb.)
ZSZ	Zákon o státním zastupitelství (zákon č. 283/1993 Sb.)
ZÚS	Zákon o Ústavním soudu (zákon č. 182/1993 Sb.)

1 Úvod

MOTTO:¹

„Ve svém profesním životě jsem vždycky věřil soudcům, ale nikdy jsem nemohl věřit soudnictví, které pokaždé kapitulovalo před politickým zájmem. Jak by takovému systému mohla důvěřovat veřejnost? Dnes je třeba znovu usilovat o to, aby lidé mohli věřit alespoň svému soudci.“

Jan Vyklický

Zvolení téma diplomové práce je jedním z milníků studia. Student ho vybírá na základě různých hledisek. Pro mne jsou nezávislé soudy základním předpokladem pro fungování demokracie. Zvolené téma je nejen zajímavé, ale i navýsost aktuální. Zahrneme-li do pojmu justice i státní zastupitelství, jedná se o oblast práva, která se stále vyvíjí a tak přináší řadu problémů a otázek.

Tato práce si klade za cíl analyzovat nezávislost justice, a to zejména zkoumáním jednotlivých aspektů, které dohromady tvoří onu nezávislost soudní moci. Studie bude směřována především k postavení soudů a soudců.

Téma nezávislé soudní moci je natolik široké, že jej v této práci nelze celé komplexně zpracovat. Proto se zaměříme na, dle mého názoru, nejvýznamnější aspekty nezávislé justice.

Pokusíme se definovat pojem nezávislosti soudní moci a budeme zkoumat jeho jednotlivé atributy.

¹ *Transparentnost a důvěryhodnost výkonu spravedlnosti: sborník z konference konané 4. 12. 2008 v Praze.* Praha: TI - ČR, 2009, s. 5. Dostupné z <http://www.transparency.cz/publikace-analyzy>

Budeme se zabývat ustanovováním soudců včetně jejich výběru a jmenování. Se jmenováním soudců úzce souvisí jejich odvolávání, které do jejich postavení zasahuje naprosto zásadním způsobem. Otázkou tedy bude: Kdo a za jakých podmínek může soudce odvolat? Blíže se budeme zabývat otázkou kárné odpovědnosti soudců a státních zástupců.

Každá organizace, která je komplikovaná stejně jako soud, musí mít představitele, v našem případě funkcionáře. Jaký má takový funkcionář vliv na chod soudu a zda je samotný funkcionář nezávislý, je další otázkou.

Ústavní soud je natolik specifickou institucí, že se jeho postavením budeme zabývat v samostatné kapitole a pokusíme se zjistit, do jaké míry má soudce Ústavního soudu nezávislé postavení.

V trestněprávní oblasti je soudnictví v blízkém vztahu s veřejnou žalobou - státním zastupitelstvím. Budeme se proto zabývat i nezávislým postavením státního zastupitelství a státních zástupců.

Nejen soudce, ale například i Česká národní banka, požívá značné nezávislosti. Jak je nezávislé postavení této banky (a její Bankovní rady) pozitivně upraveno a vůči komu?

Hmotné zabezpečení soudců je oblast častých střetů v otázce, jak adekvátně odměňovat jejich práci. Proto se budeme zabývat i otázkou platů soudců.

Pojem nezávislost soudní moci je v různých státech chápán různě. V této práci se zaměříme na nezávislost v České republice, částečně i na úpravu zahraniční.

Hlavním cílem této diplomové práce je podat ucelený pohled na nezávislé postavení soudů a soudců ve společnosti. V duchu tohoto cíle se budeme zabývat hlavními aspekty nezávislého soudnictví. Současně se pokusíme postihnout legislativní změny, které se v posledních letech dotkly soudnictví.

2 Definice nezávislosti soudní moci

Požadavek nezávislosti je u moci soudní daleko významnějším než u legislativy či exekutivy. Je to totiž právě soudní moc, která chrání základní práva a svobody.²

2.1 Dělbba moci

Chceme-li diskutovat o nezávislé soudní moci či o soudní moci vůbec, neobejdeme se bez konstrukce dělby moci ve státě. Pokud by taková dělba nebyla, bylo by zkoumání nezávislé justice zbytečné, protože by se de facto o justici nejednalo, byla by pohlcena monolitem státní moci.

Příčiny snah o dělbu státní moci možno spatřovat v lidech samotných, resp. v jejich přirozenosti. Z antropologického hlediska vyvstaly názory, že člověk vykonávající moc nad jinými, z různých příčin tíhne k zneužívání své pozice.³ „Aktuální většina se bude vždy pokoušet manipulovat s horizontální či vertikální dělbou moci tak, aby to vyhovovalo jejím zájmům.“⁴ Je zcela na místě snaha po tom, aby dělba moci ve státě byla jednoznačně upravena v ústavě, která podléhá méně tlakům, plynoucím z periodických změn vládnoucích celků.

Formování a přijímání teorie dělby moci spadá do období 17. a 18. století. Tento vývoj významně ovlivnilo dílo *Druhé pojednání o vládě* (1690) od Johna Locka. V něm J. Lock pojednává o teorii společenské smlouvy. Tou se lidé vzdávají určitých přirozených práv ve prospěch politické moci, jejíž hlavním úkolem je přirozená práva chránit. Tato politická moc by měla být omezena tím, že zákonodárná a výkonná moc nebudou koncentrovány v jedné ruce. Teorie dělby moci tak úzce souvisí s ideou omezené vlády.⁵

Další významný myslitel Charles Montesquieu v díle *O duchu zákonů* (1748) koncipuje dělbu státní moci na tři navzájem oddělené moci tím, že došlo k vydělení

² Viz. čl. 4 Ústavy.

³ WAGNEROVÁ, E. *Ústavní soudnictví*. Praha: Linde, 1996, s. 7.

⁴ WAGNEROVÁ, E. *Ústavní soudnictví*. Praha: Linde, 1996, s. 2.

⁵ WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 57 – 58.

soudní moci z moci výkonné.⁶ Mocenský dualismus tak byl nahrazen trojdělbou.⁷ „*Představa zákonodárce, soudce a kata v jedné osobě je tím největším nebezpečím, jemuž má systém dělby moci čelit.*“⁸

Základní garance dělby moci v našem právním řádu je obsažena v čl. 2 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen Ústava), který zní: „*Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím moci zákonodárné, výkonné a soudní.*“ Je tak zakotvena tzv. tripartice moci.

Jelikož dělba moci neznamena dělbu absolutní, je konstruován systém brzd a rovnovah. Smysl je v tom, že každá z mocí působí na ostatní specifickými nástroji, aby se zabránilo převážení jedné z nich nad ostatními, a nedošlo tak k soustředění moci.

Dělba moci v České republice často naráží na neochotu politiků o její respektování. Předseda Městského soudu v Praze Jan Sváček dodává: „*Respektování dělby moci většinou českých politiků však končí v okamžiku, kdy se začne hovořit o poměrech v České republice. V tu chvíli je pak samostatnost a nezávislost soudní moci (myšleno institucionální) jaksi na obtíž.*“⁹

2.2 Právo na spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces je pojem často skloňovaný v souvislosti se soudní činností. Definice se různí. Neoddiskutovatelně se však jedná o jeden ze základních principů, na kterých stojí demokratický právní řád.

Právo na spravedlivý proces se neomezuje jen na úpravu právem tuzemským. Tak např. je velmi významné ustanovení čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva). Ten zakotvuje právo na projednání záležitosti, mimo jiné, *nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem.*

Základ práva na spravedlivý proces, přímo základ ústavní, je vtělen do hlavy páté ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších

⁶ BAHÝLOVÁ, L. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 49.

⁷ Tamtéž.

⁸ WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 91.

⁹ SVÁČEK, J. Nezávislost soudní moci. *Soudce: časopis Soudcovské unie ČR*. 2009, č. 11, s. 17.

předpisů (dále jen Listina). Její články 36 – 40 upravují právo na spravedlivý proces. Významný je princip ochrany práva, který je obsažený v čl. 36 odst. 1 Listiny. V tomto ustanovení se praví:

*„Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u **nezávislého a nestranného soudu** a ve stanovených případech u jiného orgánu.“*

Pojem „nezávislý“ a „nestranný“ dále rozveden není. Při objasňování tohoto fenoménu se tak musí užít mimoústavních pramenů. Oba pojmy mají v soudnictví specifický význam. Oba se pokusíme definovat a hodnotit zejména nezávislost, která je předmětem této práce.

2.3 Nestrannost soudů a soudců

Již bylo zmíněno ústavní zakotvení **nestranného soudu** v čl. 36 Listiny v souvislosti s principem ochrany práva. K tomuto ustanovení se váže čl. 82 odst. 1 Ústavy, stanovující, že **nestrannost soudce** nesmí být ohrožena. V rámci výkonu soudní moci se tak vyděluje na jedné straně nestrannost soudu a na druhé nestrannost soudce.

Pod pojem nestrannosti soudu spadá povinnost státu zajistit takovou nestrannost soudů, aby tyto mohly sloužit k ochraně a prosazování subjektivních práv, ať už v řízení civilním, trestním či správním.¹⁰

Nestrannost není typickým či poznávacím znakem soudnictví. Požadavek nestrannosti je totiž charakteristickým spíše pro právo správní. U správního orgánu je totiž kladen důraz na objektivitu, resp. nestrannou činnost. Jakkoli je i u soudce nestrannost nutná, právě nezávislost a důraz, který je na ní u soudců kladen, odlišuje moc soudní od mocí jiných. Nestranností rozumíme objektivní přístup k věci a účastníkům. Nestranný soudce by také neměl někomu stranit, či naopak někoho diskriminovat.

¹⁰ WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 138.

2.4 Nezávislost soudů

Pojem nezávislosti soudů a soudců se různí. Výkladové pravidlo však chybí. Ústavní soud mezi nezávislostí soudů a soudců vidí blízkou spojitost.¹¹ Pro tento názor hovoří i fakt, že v jedné z pracovních verzí Ústavy se v návrhu článku 81 hovoří místo o soudech o soudcích.¹² Mezi těmito dvěma pojmy je silný vzájemný vztah proto, že jedno bez druhého ani nemůže existovat.¹³

Je na místě definovat samotný pojem „soud“. Jak již bývá zvykem, na jeden právní pojem existuje neomezené množství definic. Jedna z definic, ke které se přikláním, konstatuje, že soud je:¹⁴

„Státní orgán, tedy orgán veřejné moci, který vykonává soudní moc, tj. orgán, který na základě zákona a jménem státu nezávisle rozhoduje v právních věcech.“

Jiná definice říká, že soud je:¹⁵

„Pouze státní orgán, který je nadán vrchnostenskými pravomocemi, spadajícími do oblasti soudní moci.“

Pojem nezávislosti soudů lze chápat jako institucionální nezávislost soudů ve vztahu k moci zákonodárné a výkonné.¹⁶ Jde o institucionální zabezpečení výkonu spravedlnosti reprezentovanou soudy různých stupňů. Soudce v tomto pojetí je představitel instituce – soudu. Soudce je tak de facto samotným soudem v různých aspektech omezován, např. určováním rozvrhu práce atp.

Co se týče obecně nezávislosti, zaujímá soudní moc v právním státě zcela výjimečnou pozici oproti moci zákonodárné a výkonné. Soudní moc může významně

¹¹ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 625.

¹² SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 626.

¹³ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 639.

¹⁴ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 626.

¹⁵ BAHÝLOVÁ, L. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 964.

¹⁶ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 630.

zasahovat do práv občanů. A jen nezávislá a nestranná justice může poskytovat míru jistoty, že takových práv nebude kráceno.

Ústavní soud konstatoval, že jednou ze základních podmínek vlády práva je **silné a nezávislé soudnictví**.¹⁷

Opravdu nezávislá justice by měla mít zachována pravidla a procedury i při změnách na čelních státních pozicích. Při počtu novel, měnících úpravu činnosti soudů, se takové požadavky stávají oprávněnými. Jen například významný zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZSS), byl ke konci roku 2011 více než dvacetkrát novelizován. Což rozhodně nesvědčí ve prospěch konzistentnosti.

Sám Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 11. 7. 2006 konstatoval, že autonomní postavení soudní moci v České republice, tedy předpokládaný a ideální stav, u nás neexistuje. Konstatuje, že: *„Soudní moc nepředstavuje svébytnou a samostatnou reprezentaci, nemůže se projevovat navenek jako jedna z nezávislých mocí, ale je fakticky reprezentována Ministerstvem spravedlnosti.“*

K organizaci soudního systému v České republice Jan Sváček dodává, že český systém správy soudnictví je v Evropě dávno překonán. Instrukce typu Soudcovské rady by problémy s organizací justice zřejmě měla vylepšit a zejména zefektivnit fungování soudů.¹⁸

2.4.1 Zákonné zakotvení nezávislosti soudů

Čtvrtá hlava Ústavy, nazvaná moc soudní, udává základní směr soudní moci v České republice. Konkrétně články 81 – 96. Článek 81, jako jeden ze stavebních kamenů fungování soudní moci, říká:

*„Soudní moc vykonávají jménem republiky **nezávislé soudy**.“*

¹⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 11. 7. 2006.

¹⁸ SVÁČEK, J. Nezávislost soudní moci. *Soudce: časopis Soudcovské unie ČR*. 2009, č. 11, s. 20.

Jedná se o základní rys celého soudního systému. Premisa nezávislého soudu je stanovena hned v prvním článku této hlavy Ústavy. Článek 81 Ústavy se vztahuje na všechny soudce, tedy i na soudce Ústavního soudu.¹⁹ Samotný pojem nezávislost však není zákony blíže definován. Proto je nutné vycházet ze zákonných náznaků k tomuto pojmu, tak i z judikatury či odborné právní literatury.

Výkon soudní moci může vykonávat pouze soud a není podstatné, jakým způsobem je označen, ale jakými reálnými kompetencemi disponuje.²⁰ Ústavní soud pro označení instituce za soud vychází z materiálního pojetí. A tudíž nepožaduje začlenění zkoumaného orgánu v ústavou zakotvené soustavě soudů.²¹ Ne však každá instituce označená za soud je soudem, tedy předmětem našeho zkoumání.²²

Soustavu soudů upravuje čl. 91 Ústavy. Soudy v České republice tedy jsou: Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy (případně mohou být zákonem jinak označeny).

Zákon dále opakuje, že soudní moc je v České republice vykonávána nezávislými soudy. Stanoví tak ZSS již v prvním paragrafu. Tudíž netřeba dodávat, že se jedná o zcela zásadní princip soudní moci.

2.5 Nezávislost soudců

Na rozdíl od pojmu soudu, soudce je tím faktickým prvkem, který zaštiťuje výkon spravedlnosti. Soudce reprezentuje soud a je tím, kdo rozhoduje.²³ Hovoříme-li o nezávislosti soudce, rozumí tím Ústava vlastní rozhodování soudu.²⁴

Nezávislost soudce je odrazem postavení soudnictví v systému státního uspořádání. Jedná se o realizaci nezávislosti soudnictví na moci zákonodárné, výkonné, ale i soudní.²⁵

Ukotvení nezávislosti soudce se zhostil čl. 82 odst. 1 Ústavy, říkájíce:

¹⁹ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 623.

²⁰ BAHÝLOVÁ, L. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 964.

²¹ BAHÝLOVÁ, L. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 966.

²² SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 627.

²³ *Česká justice - otázka správy a nezávislosti*. Praha: TI - ČR, 2010, s. 201.

²⁴ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 630.

²⁵ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 483.

„Soudci jsou při výkonu své funkce **nezávislí**. Jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat.“

Zastavme se u zákazu „ohrozit“ nestrannost. Tím se rozumí i zákaz ohrozit nezávislost.²⁶ V ZSS se toto „ohrožení“ výslovně vztahuje jak na nestrannost, tak na nezávislost soudců.²⁷ Čili se jako nežádoucí nejeví jen narušení nezávislosti či nestrannosti soudce, ale již samotné ohrožení. Do nezávislého postavení soudce se tak např. nesmí zasahovat ani peticí, dle čl. 18 odst. 2 Listiny. Zasahování do nezávislosti soudce je nadto trestným činem dle § 335 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen TZ). Taktéž je možno do ochrany nezávislosti soudce zařadit trestný čin pohrdání soudem dle § 336 TZ a další trestné činy z kategorie trestných činů proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci, obsažené v dílu 1 Hlavy X. zvláštní části TZ.

Paragraf § 79 ZSS navazuje na ústavní zakotvení nezávislosti a nestrannosti soudce a jeho vázanosti pouze zákonem. Zákon zde uvádí povinnosti soudce a přísedícího při výkonu jejich funkce:

- Vykládat zákon podle nejlepšího vědomí a svědomí
- Rozhodovat v přiměřených lhůtách a bez průtahů
- Rozhodovat nestranně a spravedlivě
- Rozhodovat na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem

Další povinnosti soudce a přísedícího jsou:²⁸

- Vykonávat funkci svědomitě
- Při výkonu funkce i v občanském životě se zdržet všeho, co by mohlo narušit řádný výkon soudní funkce

²⁶ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 644.

²⁷ Srov. § 79 odst. 2 ZSS.

²⁸ Viz § 80 odst. 1 ZSS.

V ZSS se dále demonstrativně uvádí, jak by se měl soudce chovat v zájmu nezávislého a nestranného výkonu soudcovské funkce. Soudce:²⁹

- a) *je povinen prosazovat a obhajovat nezávislost soudnictví a jeho dobrou pověst,*
- b) *je povinen chovat se tak, aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a důstojnosti soudcovské funkce,*
- c) *je povinen odmítnout jakýkoliv zásah, nátlak, vliv, přání nebo žádost, jejichž důsledkem by mohlo být ohrožení nezávislosti soudnictví,*
- d) *se nesmí při výkonu své funkce nechat ovlivnit zájmy politických stran, veřejným míněním a sdělovacími prostředky,*
- e) *musí vystupovat nezaujatě a ke stranám nebo účastníkům řízení přistupovat bez ekonomických, sociálních, rasových, etnických, sexuálních, náboženských nebo jiných předsudků,*
- f) *dbá svým chováním o to, aby jeho nestrannost nebyla důvodně zpochybňována.*

Dále je soudce zejména povinen poskytnout oprávněným plnou možnost k uplatnění práv, nesmí od nich však jednostranně přijímat či poskytovat informace ani řešit otázky, které mohou mít vliv na projednávanou věc.³⁰

Soudce je při výkonu funkce i v osobním životě povinen chovat se tak, aby svou činností neohrožoval či nenarušoval důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudu. Stejně je tomu při výkonu politických práv soudce i mimo výkon jeho funkce. Dále soudce nesmí žádnou činností narušovat důstojnost soudcovské funkce či bránit řádnému výkonu funkce. Soudce by se tedy měl jakožto odborník, stručně řečeno, oprostit od vnějších vlivů.

Uvedené souvisí s vysokými morálními požadavky, které jsou na osobu soudce kladeny. Jako reprezentant soudcovské kurie přispívá i svou autoritou k váze učiněných rozhodnutí. Při výkonu funkce nesmí být soudce ovlivněn svým soukromým životem, využívat funkci k prosazení svých soukromých zájmů či například postupovat jako zástupce některé strany.

²⁹ Viz § 80 ZSS.

³⁰ Viz § 80 odst. 3 ZSS.

Soudce i při svém vystupování musí zachovávat obecné standardy slušného chování, nadto se musí chovat s patřičnou úctou k justičním pracovníkům, právníckému povolání obecně, tak i ke stranám a účastníkům soudního řízení. Soudce je také povinen zdržet se projevů sympatií a náklonnosti, nebo naopak negativních postojů k zástupcům účastníků či stran.³¹

Pojem nezávislost soudců obvykle vyvolá otázku vnějších vlivů. Je nasnadě na toto místo zařadit i vlivy vnitřní. Těmi může být působení jiných soudců, zejména pak předsedy soudu na konkrétního soudce.³²

Soudce je povinen se soustavně vzdělávat a prohlubovat tak odborné právní a další znalosti potřebné pro řádný výkon funkce. Od soudce se tak očekává samostudium, dále by měl využívat zejména vzdělávací akce organizované Justiční akademií, soudy či vysokými školami.³³

Někdejší ustanovení ZSS (§ 134 a násl.) dokonce upravovalo přezkum odborné způsobilosti soudce po 36 měsících od nástupu do funkce. Přezkum měla mít na starost Rada zřízená ministerstvem spravedlnosti. Ústavní soud však takovou úpravu shledal protiústavní a nálezem sp. zn. Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002 ji zrušil. Paragrafy 134 – 163 byly zrušeny kvůli porušení principu dělby moci.³⁴

Dále se na tomto místě budeme zabývat určitými principy soudcovské nezávislosti a to: neodvolatelností a nepřeložitelností, vázaností zákonem, neslučitelností funkcí a imunitou.

2.5.1 Neodvolatelnost

Soudce nelze proti jeho vůli odvolat.³⁵ Výjimku z této zásady neodvolatelnosti však může stanovit zákon. Tím je ZSS, umožňující odvolání z funkce na základě uloženého kárného opatření.³⁶

³¹ Viz § 80 odst. 6 ZSS.

³² KUČEROVÁ, P. Nezávislost a odpovědnost soudců. *Právní rozhledy*: 2011, č. 10, s. 357.

³³ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 493.

³⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Organizace justičního systému*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 58.

³⁵ Viz čl. 82 odst. 2 Ústavy.

³⁶ Viz § 88 ZSS.

To, že je soudce neodvolatelný však neznamená, že k zániku jeho funkce nemůže dojít z jiných důvodů, uvedených v zákoně.³⁷

2.5.2 Nepřeložitelnost

Soudce nelze proti jeho vůli přeložit k jinému soudu.³⁸ Tato zásada nepřeložitelnosti soudce proti jeho vůli však také není absolutní. Dle § 72 ZSS tak lze soudce přeložit i bez jeho souhlasu.

Přeložení soudce znamená změnu jeho působišť. Soudce je tak možno přeložit i proti jeho vůli při zákonné změně organizace soudů či změně obvodů soudů, nelze-li následně řádný výkon soudnictví zajistit jinak. O přeložení soudce rozhoduje ministr spravedlnosti.

Přeložen soudce může být k soudu stupně stejného či nižšího, nestanoví-li zákon jinak.³⁹ Na přeložení k soudu stupně vyššího se vztahují další nároky na soudce.⁴⁰ K přeložení dle § 72 ZSS musí dojít do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti podkladového zákona. Pokud se soudci sníží plat, bude dorovnán na původní úroveň. Proti rozhodnutí ministra není přípustné odvolání. Přeložení k Nejvyššímu soudu či Nejvyššímu správnímu soudu je podmíněno souhlasem předsedy toho soudu, ke kterému by měl být soudce přidělen.⁴¹

Zrušený § 69 ZSS umožňoval do 31. 12. 2009 soudce působícího u okresního soudu i bez jeho souhlasu dočasně přidělit k jinému okresnímu soudu za souhlasu předsedů dotčených soudů. A to na dobu max. 1 roku z důvodu zajištění řádného výkonu soudnictví.

Se souhlasem soudce je samozřejmě přeložení možné. Upravuje to ZSS v § 68 a násl. Jedná se o institut přeložení soudce se souhlasem či na žádost a dočasného přidělení soudce.

³⁷ Viz § 94 – 95 ZSS.

³⁸ Viz čl. 82 odst. 2 Ústavy.

³⁹ Nestanoví-li zákon jinak, viz § 72 odst. 2 ZSS.

⁴⁰ Viz § 71 odst. 2 a násl. ZSS.

⁴¹ Viz § 73 odst. 3 ZSS.

2.5.3 Vázanost zákonem

Můžeme říci, že soudce je vázán zákonem již proto, že je jím vázán každý občan České republiky, kterým bez pochyb je i soudce. Kdyby tomu tak nebylo a soudce nebyl vázán zákony, byl by postaven nad ně a to by znamenalo porušení principů demokratického právního státu.

Vázanost soudce zákonem zakotvuje Ústava v čl. 95 a dále rozvádí § 79 ZSS. Soudce je tedy vázán pouze zákony (včetně zákonů ústavních) a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu. Jedná se o jeden z principů nezávislosti soudců, jelikož nejsou vázáni celým právním řádem, totiž včetně podzákoných právních předpisů a dalších pramenů práva. K nevázanosti soudce podzákonými normami Ústavní soud konstatuje: „*Soudce není vázán normami podzákonými, tedy dochází k vyloučení principu subordinace v soudcovském rozhodování. Soudce tak nemůže být objektem nátlaku místních podzákoných právních předpisů, které by jinak ovlivňovaly soudní proces.*“⁴²

Při vázanosti zákonem samozřejmě nemůžeme pominout reálnou existenci podzákoných norem veřejnoprávních i soukromoprávních, ovlivňujících reálné vztahy ve společnosti. „*Lze tedy konstatovat, že soudce je vázán pozitivním právem, ale v této vázanosti má nepochybně dostatek svobody, kterou může uhájit svou nezávislost.*“⁴³

Soudce je tedy vázán jen zákony a mezinárodními smlouvami. Není vázán ani rozhodnutími jiných soudů ani stanovisky Nejvyššího soudu.⁴⁴ Jedná se jen o tzv. quasiprecedenty, které mají váhu pro svojí odbornou přesvědčivost. Soudci jsou ale vázáni rozhodnutím Ústavního soudu, kterým se mění či ruší právní předpis pro nesoulad se zákonem či mezinárodní smlouvou.⁴⁵ Nadto je soudce vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přestupek či jiný správní delikt a kdo je za ně odpovědný. Soudce je taktéž vázán rozhodnutím o osobním stavu.⁴⁶

Soudce je vázán zákony, není vázán textem zákona.⁴⁷ Zákony, které přišly z dílny parlamentu, se dostanou do soudcovských rukou a je na něm, aby ustanovení v nich

⁴² Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010.

⁴³ Česká justice - otázka správy a nezávislosti. Praha: TI - ČR, 2010, s. 205.

⁴⁴ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 486.

⁴⁵ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 486.

⁴⁶ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 486.

⁴⁷ Česká justice - otázka správy a nezávislosti. Praha: TI - ČR, 2010, s. 203.

interpretoval. K tomu je soudu ponechán prostor již abstraktností jednotlivých ustanovení.

Právě ona obecnost, která je charakteristickým znakem zákonů, ponechává prostor pro uvážení soudce. Prostor při interpretaci ponechaný soudci je jedním z důležitých prvků soudcovské nezávislosti. Proto souhlasím s tezí: „*Pracovat s textem svobodně, ale přitom nepochybně vždy tak, aby byl text respektován.*“⁴⁸

2.5.4 Neslučitelnost funkcí

Funkce soudce, která je funkcí veřejnou, není slučitelná s funkcí prezidenta republiky či funkcí člena parlamentu, stejně tak jako i s jinou funkcí ve veřejné správě.⁴⁹

Neslučitelnost funkcí dále rozvádí ZSS v § 85. Po celou dobu výkonu funkce nesmí soudce zastávat jiné placené funkce či výdělečné činnosti. Výjimku z tohoto zákazu tvoří následující aktivity:

- činnosti funkcionáře soudu či dočasného přidělení soudce
- správa vlastního majetku
- činnosti vědecké, pedagogické, literární, publicistické a umělecké
- činnosti v poradních orgánech ministerstva, vlády a v orgánech komor Parlamentu

Ani tyto povolené aktivity soudce však nesmí narušovat důstojnost soudcovské funkce či ohrožovat nezávislost a nestrannost soudnictví. Podobné ustanovení Úmluvy se vztahuje na soudce Evropského soudu pro lidská práva. Článek 21 odst. 3 Úmluvy těmto soudcům zapovídá takové aktivity, které jsou neslučitelné s jejich nezávislostí a nestranností.

Uvedený § 85 ZSS se vztahuje k čl. 44 Listiny, který umožňuje soudcům omezit právo na podnikání a jinou hospodářskou činnost.

⁴⁸ Česká justice - otázka správy a nezávislosti. Praha: TI - ČR, 2010, s. 204.

⁴⁹ Viz čl. 82 odst. 3 Ústavy.

Nadto čl. 44 Listiny umožňuje omezit i právo soudce na zakládání politických stran a hnutí a sdružování se v nich.⁵⁰

Dále dle § 80 odst. 4 ZSS se soudci ukládá, aby při výkonu svých politických práv neohrozil nestrannost, nezávislosti či další předpoklady pro řádnou činnost justice. Samotný zákaz členství v politické straně či hnutí však výslovně pro soudce stanoven není. Naproti tomu ústavnímu soudci se účast v politické straně či hnutí výslovně zakazuje. Stanoví tak § 4 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZÚS).

Za zmínku stojí, že zákon o střetu zájmů⁵¹ se přibližně rok a půl vztahoval i na soudce (jakožto veřejného funkcionáře). Podle tohoto zákona byl soudce povinen poskytovat údaje o svém majetku, činnostech, darech aj., evidenčnímu orgánu. Veřejným funkcionářem byl soudce jen do 19. 6. 2008.

2.5.5 Imunita

2.5.5.1 Trestněprávní imunita

Trestněprávní imunita je další zákonný prostředek, sloužící k posílení ochrany nezávislého a nestranného soudnictví. Smyslem této imunity je, aby soudce nemohl být stíhán např. ze msty i poté co již soudcovskou funkci nevykonává.⁵² Ústavní soud k soudcovské imunitě konstatuje, že se nejedná o jakési výsady či privilegia osoby soudce.⁵³ Imunita soudce by měla sloužit zejména k řádnému a nerušenému výkonu soudnictví.

Soudce požívá trestněprávní imunity dle § 76 ZSS spolu s § 11 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen TR). A to pro trestný čin spáchaný při výkonu funkce nebo v souvislosti s jejím výkonem. Trestní stíhání soudce či jeho vzetí do vazby je podmíněno souhlasem prezidenta

⁵⁰ Viz čl. 20 odst. 2 Listiny.

⁵¹ Dle § 2 odst. 1 písm. h) zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, byl do 19. 6. 2008 soudce považován za veřejného funkcionáře.

⁵² GRIVNA, T. Imunity podle vnitrostátního ... *Trestněprávní revue*. 2006, č. 3, s. 67.

⁵³ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 164/05 ze dne 3. 8. 2005.

republiky.⁵⁴ Tento souhlas je rozhodnutím prezidenta republiky dle čl. 63 odst. 3 Ústavy a podléhá tak kontrasignaci předsedou vlády či jím pověřeným členem vlády.⁵⁵

Paragraf 11 odst. 1 písm. c) TŘ říká, že nebyl-li udělen souhlas se stíháním, nesmí být trestní stíhání zahájeno, případně již zahájené trestní stíhání musí být zastaveno. Uvedené však neplatí bezvýjimečně. Ústavní soud se např. v nálezu sp. zn. I. ÚS 164/05 ze dne 3. 8. 2005 zabýval případem trestního stíhání proti J. B., soudci krajského soudu v Ústí nad Labem. Trestní stíhání proti J. B. bylo zahájeno a teprve nedlouho poté byl vyžádán souhlas prezidenta s trestním stíháním a takový souhlas byl udělen. Obviněný se domáhal nicotnosti usnesení o zahájení trestního stíhání. Ústavní soud ale s takovým návrhem nesouhlasil a konstatoval, že podmínku udělení souhlasu prezidenta s trestním stíháním před samotným zahájením trestního stíhání soudce nelze považovat za absolutní překážku. Byl-li souhlas vyžádán a následně prezidentem udělen, je usnesení o zahájení trestního stíhání vydáno v souladu se zákonem. Usnesení však nabývá účinků ve vztahu k obviněnému až doručením takového usnesení, které již splňuje podmínku prezidentova souhlasu. Jiný závěr by odůvodňoval formalistický výklad zákona na úkor šetření smyslu a účelu zákona.

O případných pochybnostech o vynětí soudce z pravomoci orgánů činných v trestním řízení rozhoduje Nejvyšší soud, viz § 10 TŘ.

Orgán, který zahájí trestní stíhání soudce, to oznámí ministerstvu spravedlnosti a příslušnému předsedovi soudu.

2.5.5.2 Přestupková imunita

Do 30. 9. 2008 se v kárném řízení projednal přestupek soudce, pokud o to soudce sám požádal orgán příslušný k přestupkovému řízení. Požádal-li tedy o to soudce, byl přestupek projednán v kárném řízení dle zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen KárSŘ) a za přestupek mu mohla být uložena sankce, kterou za přestupek stanovil zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen PřestZ).

⁵⁴ Viz § 76 ZSS.

⁵⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 164/05 ze dne 3. 8. 2005.

Zákonem č. 314/2008 Sb. však byl § 9a PřestZ, který toto umožňoval, zrušen. Dnes je tedy soudce, který se dopustí přestupku, podroben řízení jako každý občan dle PřestZ.

2.6 Přisedící

Institut přisedícího přináší do rozhodování soudů laický prvek. Na přisedícího se vztahují stejné požadavky jako na soudce, kromě požadovaného vzdělání a složené justiční zkoušky. Přisedící tudíž bývá označován za laického soudce.⁵⁶ Možnost institutu přisedícího připouští sama Ústava v čl. 94 odst. 2, když umožňuje účast i dalším občanům na rozhodování soudů a to na základě zákona.

Oproti soudci nepožívá přisedící trestněprávní imunity. Dle § 77 odst. 2 ZSS se na zahájení trestního stíhání přisedícího vztahuje pouze oznamovací povinnost orgánu činného v trestním řízení vůči příslušnému zastupitelstvu a předsedovi příslušného soudu.

Přisedící působí jen u okresních a krajských soudů. Dle § 79 ZSS se na přisedící vztahují stejné atributy nezávislosti a nestrannosti jako na soudce, které stejně tak nesmí nikdo ohrožovat či narušovat. Přisedící taktéž i v soukromém životě nesmí svým chováním ohrožovat řádný výkon soudnictví.

Přisedící nesmí být členem zastupitelstva. Další případy neslučitelnosti funkcí stanoví zákon.

⁵⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Organizace justičního systému*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 65.

3 Ustanovování soudců

Proces ustanovování soudců do funkce je imanentní pro nezávislé soudnictví. Ustanovení soudce do funkce spočívá v několika krocích. Těmi jsou:

- a) posouzení splnění předpokladů pro výkon soudcovské funkce
- b) jmenování do funkce
- c) složení slibu
- d) přidělení ke konkrétnímu soudu

3.1 Předpoklady na osobu soudce

Na osobu, která se chce stát soudcem, jsou kladeny vysoké odborné a morální nároky. Na funkci soudce jsou kladeny následující předpoklady:⁵⁷

1. Státní občanství České republiky
2. Způsobilost k právním úkonům
3. Bezúhonnost
4. Zkušenosti a morální vlastnosti dávající záruku, že bude svou funkci řádně zastávat
5. Věk minimálně 30 let v den ustanovení do funkce
6. Souhlas soudce s ustanovením do funkce a přidělením ke konkrétnímu soudu
7. České vysokoškolské právnické vzdělání
8. Složení odborné justiční zkoušky
9. Negativní lustrační osvědčení

Nejedná se o výčet taxativní, neboť § 60 odst. 4 ZSS umožňuje stanovení dalších předpokladů zvláštním zákonem. Uvedené předpoklady musí splňovat jak uchazeč o

⁵⁷ Srov. § 60 ZSS.

funkci, tak soudce po celé funkční období. V některých případech pozbytí předpokladů vede k zániku funkce ex lege, v jiném případě je nutno učinit další kroky.⁵⁸

Nyní se budeme blíže zabývat jednotlivými předpoklady.

1. Státní občanství České republiky

Otázka státního občanství České republiky je upravena zákonem č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství, ve znění pozdějších předpisů. Pozbytí státního občanství je jednou ze zákonných příčin zániku funkce soudce. Stanoví tak § 94 písm. g) ZSS. Při pozbytí státního občanství zaniká jeho funkce ex lege.

2. Způsobilost k právním úkonům

Plné způsobilosti k právním úkonům je u nás osoba nadána dovršením 18. roku života.⁵⁹ Tato hranice u soudce roli nehraje, jelikož je pro něj stanovena minimální věková hranice 30 let. Jedná se tedy o to, aby měl soudce **plnou** způsobilost k právním úkonům. Tedy neomezenou či jí nebyl zbaven. Jinak ex lege jeho funkce zaniká dle § 94 písm. f) ZSS.

3. Bezúhonnost

Tuto podmínku zakotvuje již Ústava v čl. 93 odst. 2. Bezúhonností se rozumí požadavek, aby soudce nebyl pravomocně odsouzen za trestný čin.⁶⁰ Postih za kárné provinění či za přestupek je tedy irelevantní. Zkoumá se pouze trestněprávní bezúhonnost dle výpisu z rejstříku trestů. Po ztrátě bezúhonnosti soudce dochází k zániku jeho funkce ex lege dle § 94 písm. c) ZSS.

⁵⁸ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 226.

⁵⁹ Viz § 8 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ Viz § 60 odst. 2 ZSS.

4. Zkušenosti a morální vlastnosti, dávající záruku, že bude svou funkci řádně zastávat

V praxi je tento požadavek problematický. Uchazeč o funkci soudce je podroben psychologicko-diagnostickému vyšetření k prověření, zda disponuje požadovanými vlastnostmi.⁶¹

5. Věk minimálně 30 let

Od 1. 7. 2003 je věková hranice pro soudce stanovena na 30 let.⁶² Před tímto datem byla hranice 25 let. Věku 30 let musí být dosaženo nejpozději v den jmenování do funkce.⁶³ Výjimky stanoví přechodná ustanovení ZSS.⁶⁴

Na druhé straně je zákonem stanovena i mezní věková hranice pro výkon soudního povolání. A to na 70 let, jak nám říká § 94 písm. a) ZSS. Ústava však v čl. 93 odst. 1 hovoří o jmenování bez časového omezení, tedy o jmenování doživotním. Lze tak vypožorovat rozpor ústavní a zákonné normy v otázce časového omezení výkonu soudní funkce.

6. Souhlas soudce s ustanovením do funkce a přidělením ke konkrétnímu soudu

Souhlas s ustanovením do funkce by měl být dán nejpozději v den jmenování. V zájmu jistoty, že jmenování proběhlo v souladu se zákonem, je žádoucí, aby takový souhlas byl dán v písemné formě.⁶⁵

Souhlas s přidělením ke konkrétnímu soudu musí být dán před jmenováním. Takový souhlas daný soudcem až při jmenování je nepřijatelný. U tohoto souhlasu je stejně jako u souhlasu s ustanovením do funkce žádoucí písemná forma.⁶⁶ Pokud by daný souhlas byl následně odvolán, pohlíželo by se na jmenovaného soudce jako by jmenován nebyl.⁶⁷

⁶¹ Podrobnosti vyšetření stanoví vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶² Zavedeno z. č. 192/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁶³ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 231.

⁶⁴ Zvýšená věková hranice se nepoužije na jmenované soudce či přisedící zvolené před účinností z. č. 192/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Taktéž se nepoužije na justiční čekatele, jejichž pracovní poměr trval ke dni 1. 7. 2003.

⁶⁵ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 231.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 252.

7. České vysokoškolské právnické vzdělání

Tento požadavek je také zakotven již v Ústavě. Konkrétně čl. 93 odst. 2 Ústavy požaduje vysokoškolské právnické vzdělání. V ZSS je tento požadavek upřesněn. Jedná se o řádně ukončené studium v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v ČR.⁶⁸

8. Složení odborné justiční zkoušky

Složením odborné zkoušky se ověřuje, zda má uchazeč o soudcovské povolání potřebné vědomosti a zda je odborně připraven zastávat funkci soudce. Tato zkouška sestává z písemné a ústní části, které se koná před komisí jmenovanou ministrem spravedlnosti.⁶⁹

Za odbornou justiční zkoušku se dle zákona dále považuje: advokátní zkouška, závěrečná zkouška právního čekatele, notářská zkouška a odborná exekutorská zkouška. Stejně účinky má výkon funkce soudce Ústavního soudu alespoň po dobu 2 let.⁷⁰

9. Lustrační osvědčení

Nad rámec výše popsaných náležitostí, musí uchazeč o funkci soudce narozen do 1. prosince 1971 doložit negativní lustrační osvědčení dle lustračního zákona⁷¹. To předkládají uchazeči o funkci soudce.⁷² Osvědčení vydává ministerstvo vnitra. Dle § 4 lustračního zákona, předkládá soudce osvědčení a čestné prohlášení o stanovených skutečnostech. Zákonem č. 422/2000 Sb. byla doba účinnosti lustračního zákona z roku 2000 změněna na dobu neurčitou.

⁶⁸ Viz § 60 odst. 3 ZSS.

⁶⁹ Viz § 114 ZSS.

⁷⁰ § 60 odst. 5 ZSS.

⁷¹ Srov. § 20 zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁷² Viz § 1 odst. 4 zákona č. 451/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

3.2 Jmenování

K nezávislosti soudců přispívá jejich jmenování. Soudce je jmenován prezidentem republiky a je nutný spolupodpis předsedy vlády či jím pověřeného člena vlády.⁷³ Samotný fakt, že jmenování provádí prezident republiky, má přispět k nezávislému postavení soudců ve společnosti.⁷⁴

Ústava v čl. 93 stanoví, že soudce je jmenován bez časového omezení. Toto opakuje § 61 ZSS. Někdo by to mohl označit za jmenování doživotní. To by však byla mylná definice, neboť funkce soudce je omezena dosažením věku 70 let. Funkce soudce může jinak zaniknout, budou-li naplněny zákonem stanovené podmínky. Zakotvení jmenování soudce bez časového omezení tak má význam i v tom smyslu, že nelze soudce jmenovat na dobu určitou.⁷⁵ Oproti tomu ústavní soudce je jmenován na fixní dobu deseti let.

Návrhy na jmenování vybraných kandidátů na funkci soudce předkládají předsedové krajských soudů, v jejichž obvodu by měl takový soudce působit, ministru spravedlnosti.⁷⁶ Ten takový návrh posoudí a předloží návrh k dalšímu posouzení Kanceláři prezidenta České republiky.⁷⁷ Za jmenování soudce je odpovědná vláda, jelikož prezident z výkonu své funkce odpovědný není.⁷⁸ Ke kandidátovi se také vyjadřuje soudcovská rada toho soudu, ke kterému má být soudce jmenován.⁷⁹

Více ke jmenování soudce se však v zákonu či jiném právním předpise nedozvíme. Otázka navrhování soudců tak dnes není zcela jednoznačně upravena. Proces výběru kandidátů na jmenování i samotný proces jmenování se proto odehrává dle ustálené praxe a dohody zúčastněných orgánů.⁸⁰

Na jmenování soudce není právní nárok. Jedním z argumentů pro takový závěr je, že zákon takové právo nepřiznává a justiční čekatel, který na počátku čekatelské praxe podepisuje smlouvu, toto bere na vědomí. Problém nastává v případě, kdy kandidát splňuje všechny zákonné podmínky, a přesto jmenován není. V takovém případě je

⁷³ Srov. čl. 63 Ústavy.

⁷⁴ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 242.

⁷⁵ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 240.

⁷⁶ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 243.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Čl. 54 odst. 3 Ústavy.

⁷⁹ *Česká justice - otázka správy a nezávislosti*. Praha: TI - ČR, 2010, s. 160.

⁸⁰ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 243.

možný konflikt s Listinou a jí zaručeným právem za rovných podmínek přístupu k voleným a jiným veřejným funkcím.⁸¹

V otázce kariérního postupu má hlavní slovo ministr spravedlnosti, tj. moc výkonná. Jednalo-li by se o kariérní postup k Nejvyššímu soudu či Nejvyššímu správnímu soudu, byl by vyžadován souhlas předsedy dotčeného soudu. Předsedové těchto nejvyšších soudů tak disponují negativní personální pravomocí. Nemůžou však již ovlivnit, kdo by soudcem u jejich soudu být měl.⁸² Jedná se o jednu z nejsilnějších personálních pravomocí soudu.⁸³

Předsedové soudů jsou jmenováni na dobu určitou. Předsedové nejvyšších soudů na deset let, předsedové ostatních na sedm let. Předsedové soudů mohou být jmenováni i opakovaně. Více k otázce jmenování soudních funkcionářů v kapitole 4 - Funkcionáři soudu.

Soudce je tedy jmenován. Ještě se však nemůže ujmout své funkce. K tomu je nutné složení slibu.

3.3 Složení slibu

Po jmenování do funkce skládá soudce slib do rukou prezidenta republiky. Jedná se o slib občanský.⁸⁴ Složení slibu „do rukou prezidenta“ má vystihovat vážnost soudcovské funkce, tak i zdůraznit, že se jmenovaný soudce zavazuje slib dodržovat.⁸⁵ Slib soudce zní:⁸⁶

*„Slibuji na svou čest a svědomí, že se budu řídit právním řádem České republiky, že jej budu vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a že v souladu s ním budu rozhodovat **nezávisle**, nestranně a spravedlivě.“*

⁸¹ Čl. 21 odst. 4 Listiny.

⁸² *Česká justice - otázka správy a nezávislosti*. Praha: TI - ČR, 2010, s. 160.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 766.

⁸⁵ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 766.

⁸⁶ Viz § 62 odst. 1 ZSS.

Již ve slibu je obsažena formule nezávislého rozhodování při výkonu funkce. Složení slibu je obligatorní. Jeho nesložení či složení s výhradami by znamenalo, že by takový soudce byl považován za nejmenovaného do funkce.

Složením slibu se soudce **ujímá** funkce dle dikce čl. 93 odst. 1 Ústavy. Ujmutím se funkce počíná běžet časově neomezená doba jeho soudcovské funkce a soudce tedy může začít vykonávat svou funkci. Fakticky však soudce začne soudcovskou funkci vykonávat až poté, co nastoupí k soudu, ke kterému bude ministrem spravedlnosti přidělen.⁸⁷

3.4 Přidělení k soudu

Po složení slibu je soudce ministrem spravedlnosti přidělen ke konkrétnímu soudu, k čemuž dal soudce souhlas ještě před samotným jmenováním.⁸⁸ V této fázi ustanovování soudce do funkce tak byly po soudci vyžadovány dva souhlasy (viz předchozí souhlas s ustanovením do funkce).

Ministr spravedlnosti též stanoví den nástupu do funkce. A to se souhlasem soudce, který může být i následný.⁸⁹ Dohromady jsou tedy od soudce potřeba tři souhlasy. Stanovený den nástupu do funkce musí spadat do doby tří měsíců od jmenování soudce. Ve lhůtě těchto třech měsíců od jmenování musí být zahájen výkon funkce soudce, nikoli pouze určeno datum kdy by se tak mělo stát.⁹⁰ Konkrétní den nástupu do funkce je dnem, kdy **vzniká pracovní vztah** soudce.⁹¹ Pokud by soudce posléze odvolal souhlas k přidělení ke konkrétnímu soudu či souhlas s určením dne nástupu do funkce, hledělo by se na něj jako by nebyl do funkce jmenován.⁹² Takové případné odvolání souhlasu se doručuje ministrovi spravedlnosti.⁹³ Přidělením k soudu je určení, u které organizační složky státu bude soudce pracovat.⁹⁴

⁸⁷ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 766.

⁸⁸ Viz § 67 ZSS.

⁸⁹ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 253.

⁹⁰ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 252.

⁹¹ Dle § 84 odst. 1 ZSS.

⁹² KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 252.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ KOCOUREK, J. a, J. ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích...* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 248.

Soudce bude zpravidla přidělen k okresnímu soudu, nestanoví-li zákon jinak. Případně může být soudce přidělen ke krajskému či vrchnímu soudu, vykonával-li právní činnost alespoň 8 let. Případně k Nejvyššímu soudu, vykonával-li právní činnost alespoň 10 let. Při přidělení soudce k Nejvyššímu soudu je však vyžadován souhlas předsedy tohoto soudu.⁹⁵ Analogicky u přidělení k Nejvyššímu správnímu soudu se vyžaduje 10 let právní praxe či jiné adekvátní činnosti a souhlas předsedy tohoto soudu.⁹⁶ Jedná-li se o přidělení k jinému než okresnímu soudu, jsou nadto vyžadovány vysoké odborné znalosti zaručující řádný výkon funkce.

Přidělování soudců k soudům rozhodujícím ve správním soudnictví upravuje § 121 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen SŘS).

3.5 Zánik funkce

Ústava v čl. 82 odst. 1 stanoví, že: „*Soudce nelze proti jeho vůli odvolat nebo přeložit k jinému soudu; výjimky vyplývající zejména z kárné odpovědnosti stanoví zákon.*“ O zániku funkce soudce hovoří § 94 ZSS, který taxativně vyjmenovává důvody, za kterých dochází k zániku funkce soudce. Jsou to tyto důvody:

- I. Uplynutí kalendářního roku po dosažení věku 70 let
- II. Nezpůsobilost k výkonu funkce⁹⁷
- III. Odsuzující rozsudek za spáchání trestného činu
- IV. Odvolání z funkce na základě kárného opatření
- V. Zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům
- VI. Pozbytí státního občanství ČR
- VII. Smrt či prohlášení za mrtvého
- VIII. Vzdání se funkce⁹⁸

⁹⁵ Viz § 70 ZSS.

⁹⁶ Viz § 121 odst. 2 SŘS.

⁹⁷ Pro nepříznivý zdravotní stav či spáchání trestného činu, viz § 91 ZSS.

⁹⁸ Viz § 95 ZSS.

Ve všech uvedených případech zaniká funkce soudce ex lege, ze zákona. A to včetně kárného opatření.⁹⁹

Z pohledu nezávislosti soudcovské funkce se jeví významným výše uvedený bod IV.¹⁰⁰ Hovoří se zde o *odvolání*, ale vhodnějším označením se jeví být *zánik funkce*.¹⁰¹ Tedy zánik funkce soudce v důsledku kárné odpovědnosti. Funkce soudce zaniká po uložení kárného opatření ve formě odvolání z funkce. K uvedenému více v kapitole 8 - Kárná odpovědnost.

3.6 Přisedící

Přisedící je volen na 4 roky. Skládá stejný slib jako soudce, ale do rukou předsedy soudu, k němuž byl zvolen. Oproti soudci nemusí mít právnické vzdělání a složenou odbornou justiční zkoušku, jinak se na něho vztahují stejné požadavky. Je volen příslušným zastupitelstvem územně samosprávného celku, kandidáti jsou navrhováni členy příslušného zastupitelstva.¹⁰² K navrženým kandidátům se vyjadřuje předseda soudu, u kterého má přisedící působit. Přisedící musí mít trvalý pobyt v obvodu zastupitelstva, které jej volí a v obvodu soudu, o který se jedná, či v těchto obvodech musí pracovat. Na návrh předsedy soudu může být přisedící odvolán příslušným zastupitelstvem. Další případy zániku funkce upravuje § 96 ZSS. Přisedící není kárně odpovědný.

⁹⁹ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 649.

¹⁰⁰ Viz § 94 písm. e) ZSS.

¹⁰¹ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 649.

¹⁰² ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Organizace justičního systému*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 66.

4 Funkcionáři soudu

Funkcionář soudu je poslední dobou často skloňovaným pojmem. Pokud bychom však chtěli pregnantní výklad tohoto právního pojmu, nebyl by to úkol vůbec jednoduchý. A jelikož funkcionář soudu (jehož typickým představitelem je předseda soudu) je nadán významnými pravomocemi, je vhodné se této problematice věnovat. Otázka tedy zní: Kdo je funkcionář soudu?

Na položenou otázku částečně odpovídá § 182 ZSS. Ten za funkcionáře soudu označuje předsedy a místopředsedy soudů a předsedy senátů. Díl čtvrtý hlavy druhé ZSS nazvaný *Funkcionáři soudu* se věnuje jmenování funkcionářů. A ze znění § 102 a násl. této části lze dovodit, že se mezi funkcionáře soudu řadí navíc i předsedové kolegií Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. Pro podporu takového závěru pouze zmíním, že předseda kolegia Nejvyššího správního soudu je nadto označen za funkcionáře i na internetových stránkách tohoto soudu.¹⁰³

Pojem funkcionář soudu souvisí s dalším významným institutem - státní správou soudů. Ta je vykonávána ministerstvem spravedlnosti či určitými soudními funkcionáři (více v kapitole 6 - Vlivy působící na soudy).

4.1 Ustanovování funkcionářů soudu

Jmenování funkcionářů soudu se věnuje § 102 - 108 ZSS a § 13 SŘS. Funkcionáři soudů jsou jmenováni na dobu určitou. To se stává předmětem kritiky, neboť dočasně jmenovaný soudní funkcionář může mít tendenci zalíbit se do budoucna tomu, kdo jej může znovu jmenovat. *„Kombinace časově omezeného mandátu s možností opakovaného jmenování, s naprosto neprůhledným způsobem jmenování, tak vytváří pro nezávislou justici vražednou kombinaci.“*¹⁰⁴

Nyní se budeme zabývat jmenováním jednotlivých funkcionářů podle soudů u kterých působí.

¹⁰³ Funkcionáři Nejvyššího správního soudu. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/Funkcionari-Nejvyssiho-spravniho-soudu/art/17?menu=282> [citováno 16. 3. 2012]

¹⁰⁴ *Česká justice - otázka správy a nezávislosti*. Praha: TI - ČR, 2010, s. 160.

Nejvyšší soud

Předseda a místopředsedové Nejvyššího soudu jsou jmenováni prezidentem republiky ze soudců.¹⁰⁵ A to pouze ze **soudců tohoto soudu**, na základě nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 17/06 ze dne 12. 12. 2006.¹⁰⁶ Jejich jmenování není podmíněno kontrasignací či jiným omezujícím faktorem. Prezident republiky je tak zcela svobodný v tom, koho jmenuje na zmíněný post. Funkční období předsedy a místopředsedů Nejvyššího soudu je **10 let**.

Předsedy kolegií a senátů Nejvyššího soudu jmenuje ze soudců tohoto soudu jeho předseda.¹⁰⁷

Nejvyšší správní soud

Předsedu a místopředsedy Nejvyššího správního soudu jmenuje prezident republiky opět **jen ze soudců tohoto soudu**. K jejich jmenování je potřeba kontrasignace předsedou vlády či jím pověřeným členem vlády. Funkční období předsedy a místopředsedů Nejvyššího správního soudu je **10 let**.

Předsedy kolegií a senátů Nejvyššího správního soudu jmenuje ze soudců tohoto soudu jeho předseda.¹⁰⁸

Vrchní, krajské a okresní soudy

Předsedové těchto soudů jsou jmenováni ze všech soudců prezidentem republiky na návrh ministra spravedlnosti. Jinak je tomu u předsedy okresního soudu, který je jmenován ministrem spravedlnosti na návrh příslušného předsedy krajského soudu.

Místopředsedové jsou jmenováni ze soudců ministrem spravedlnosti na návrh předsedy příslušného soudu. Předsedové i místopředsedové těchto soudů mají funkční období **7 let**.

Předsedy senátů jmenují předsedové příslušných soudů, pouze předsedu (předsedy) senátů okresního soudu jmenuje předseda příslušného krajského soudu.

¹⁰⁵ Viz čl. 62 písm. f) Ústavy.

¹⁰⁶ KOUDELKA, Z. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011, s. 138.

¹⁰⁷ Viz § 102 odst. 3 ZSS.

¹⁰⁸ Viz § 102 odst. 4 ZSS.

Ústavní soud

K funkcionářům Ústavního soudu více v kapitole 5 - Ústavní soud.

4.2 Zánik funkce funkcionářů soudu

K zániku funkce funkcionáře soudu dojde v následujících případech:¹⁰⁹

- Zánikem funkce soudce
- Vzdáním se funkce
- Uplynutím funkčního období
- V souvislosti s uložením kárného opatření

Odvolání soudního funkcionáře je možné jen uložením kárného opatření (více v kapitole 8 - Kárná odpovědnost). Úprava se nachází v § 106 - 108 ZSS. Zánik funkce soudního funkcionáře však nemá vliv na trvání samotné soudcovské funkce.¹¹⁰

Pro odvolávání soudních funkcionářů neplatí princip typický pro státní správu. Tím je princip nadřízenosti a podřízenosti. Princip „*kdo jmenuje, odvolává*“, se tak na funkcionáře soudu neaplikuje. Ústavní či zákonná pravomoc jmenovat funkcionáře soudu totiž neimplikuje právo na jeho odvolání.

Každý předseda soudu je jmenován z řad soudců. Z toho vyplývá, že na případné odvolání předsedy soudu se vztahuje ustanovení o odvolání soudce. Tedy pouze kárným opatřením. Odvolání funkcionáře soudu je tak možné jenom soudem, nikoli složkou moci výkonné.

Zánik funkce předsedy soudu a dalších osob vykonávajících státní správu soudů je možný jen kárným opatřením. Stanoví tak ZSS a ohledně této otázky bylo velmi rušno. To proto, že zákonem č. 192/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byl změněn § 106 odst. 1 ZSS. Bylo zavedeno, že předseda a místopředseda soudu mohou být z funkce

¹⁰⁹ Srov. § 108 ZSS.

¹¹⁰ Viz § 108 odst. 4 ZSS.

odvolání tím, kdo je jmenoval, pokud závažným způsobem či opakovaně porušují zákonné povinnosti při výkonu státní správy soudů. Stejně tak předsedové kolegií mohou být odvolání tím, kdo je jmenoval, neplní-li řádně své povinnosti. Novelizační zákon tedy vycházel z principu „*kdo jmenuje, odvolává*“. Jak se později dozvíme, tento princip byl Ústavním soudem shledán protiústavním, a proto byl sporný odstavec zákona zrušen.¹¹¹

4.2.1 Příklad: Odvolání Ivy Brožové – předsedkyně Nejvyššího soudu

Iva Brožová jako předsedkyně Nejvyššího soudu¹¹² byla odvolána rozhodnutím prezidenta kontrasignovaného vládou dne 30. 1. 2006. Prezident republiky v té době vycházel z tehdejšího znění § 106 odst. 1 ZSS, který v podstatě říkal: „*kdo jmenuje, odvolává*“. Vycházelo se přitom z čl. 63 odst. 2 Ústavy, dle kterého může zákon upravit pravomoci prezidenta republiky, které Ústava sama neupravuje. Tento princip je však toliko typickým pro státní správu, kde platí princip nadřízenosti a podřízenosti, nikoli pro státní správu soudů, kde ve vztahu prezidenta a předsedy soudu vztah nadřízenosti a podřízenosti neplatí.

Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 11. 7. 2006 konstatuje, že funkce předsedy soudu je spjata s funkcí soudce. A proto nelze připustit, aby předseda soudu mohl být odvolán mocí výkonnou. Jednalo by se totiž o nepřijatelný zásah výkonné moci do nezávislého postavení justice.

Ústava však v tomto směru hovoří jen o založení funkce. Tedy princip „*kdo jmenuje, odvolává*“ je Ústavou nepodpořen. Ústavní soud napadené ustanovení § 106 odst. 1 ZSS zrušil pro neústavnost. Plénum Ústavního soudu však nebylo při posuzování případu Ivy Brožové zcela jednotné a proto byla uveřejněna i odlišná stanoviska.

¹¹¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 11. 7. 2006.

¹¹² Vrcholný orgán soudní moci dle čl. 92 Ústavy.

4.3 Rozvrh práce

Jednou z významných činností **předsedy** soudu je sestavování rozvrhu práce. Ten je důležitý z hlediska práva na zákonného soudce, které nám garantuje čl. 38 odst. 1 Listiny. Příslušnost takového soudu i soudce stanoví zákon. Z hlediska nezávislého soudnictví je důležité, aby jednotliví soudci byli ke konkrétním případům přidělováni dle předem stanovených pravidel.

Rozvrh práce tak stanoví rozdělení věcí k projednání jednotlivým oddělením, určí jmenovitě členy takových oddělení a další náležitosti viz § 41 a násl. ZSS. Postup při sestavování rozvrhu práce pro okresní, krajské a vrchní soudy upravuje § 1 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org, v platném znění. Další podrobnosti k rozvrhu práce stanoví Vyhláška ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.

Z hlediska nezávislé činnosti soudce je tedy důležité, aby bylo pevně stanoveno, kdo a co bude řešit dle předem stanovených kritérií. Z hlediska práva na spravedlivý proces a důvěry v nestranné rozhodování soudu je taktéž důležité, aby do jednou zakotvených pravidel nebylo zasahováno dodatečně. Soudce tak např. nesmí být nucen, aby řešil konkrétní případ či aby mu tak bylo administrativně nařízeno.¹¹³ Stejně tak si soudce nemůže vyžádat, aby rozhodoval nějaký konkrétní případ, na kterém může mít osobní zájem.

Rozvrh práce vydává předseda soudu na období jednoho kalendářního roku po projednání se soudcovskou radou. Musí být vydán do konce předchozího kalendářního roku. Následná změna je možná, ale pouze z důvodu, vyžaduje-li to potřeba nového rozdělení prací u soudu a jen po projednání s příslušnou soudcovskou radou.¹¹⁴

Z hlediska transparentní činnosti soudů je taktéž významné, že rozvrh práce je veřejně přístupný a každý má právo činit z něj výpisy a opisy.

¹¹³ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 641.

¹¹⁴ Viz 41 odst. 2 ZSS.

5 Ústavní soud

Jsou rozdíly mezi obecnou soustavou soudů a Ústavním soudem. Stejně tak jsou rozdíly v úpravě jejich nezávislého postavení. V této části se budeme zabývat specifickými ústavního soudnictví a rozdíly oproti obecným soudům, zejména tedy v otázce nezávislosti a nestrannosti Ústavního soudu.

5.1 Ústavní soudnictví

Ústavní soudnictví se z obecného soudního rámce vymanilo kvůli potřebě, aby existovala instituce, která bude bdít nad dodržováním ústavního pořádku. Funkce Ústavního soudu je také důležitá s ohledem na dobu minulou. Po roce 1989 byla tato instituce vytvořena i proto, aby v naší zemi do budoucna mohla zabránit porušování práv a svobod, zejména těch základních.

Institucionální zajištění nezávislosti je třeba chápat z hlediska funkce jako nezávislost pokyny z vnějšího světa a dále jako samostatnost instituce ústavního soudce v tom smyslu, že nad ní nikdo zvenčí nevykonává služební dohled.¹¹⁵ Ústavní soud není podřízen jiné moci a v tom je možno spatřovat významné postavení pro prevenci zásahů „zvenčí“.

5.2 Ústavní soud

Budeme-li se dále zabývat nezávislým postavením Ústavního soudu, je na místě jej alespoň krátce přiblížit. Ústavní soud sídlí v Brně.¹¹⁶ Byl zřízen Ústavou, ZÚS upravuje jeho organizaci a činnost. Skládá se z patnácti soudců včetně předsedy a dvou místopředsedů. Zajímavostí je, že v okruhu sta metrů od místa jednání soudu je

¹¹⁵ WAGNEROVÁ, E. *Ústavní soudnictví*. Praha: Linde, 1996, s. 38.

¹¹⁶ Viz § 26 ZÚS.

zakázáno shromažďování.¹¹⁷ V tom je možné spatřit podporu pro nerušené rozhodování soudu. Soud je složen ze čtyř tříčlenných, relativně stálých senátů.¹¹⁸

Co se správy Ústavního soudu týče, ta je vykonávána předsedou Ústavního soudu. Výkon správy Ústavního soudu se podobá státní správě soudů, avšak ta se na Ústavní soud nevztahuje. Správa Ústavního soudu je tak nezávislá, neboť oproti soustavě obecných soudů nepodléhá pravomoci ministerstva spravedlnosti.¹¹⁹ Svěření správy Ústavního soudu jeho předsedovi je výsledek snahy o maximální nezávislost Ústavního soudu.¹²⁰

5.3 Kritéria nezávislosti soudce Ústavního soudu

Nyní se budeme blíže zabývat jednotlivými aspekty nezávislého postavení ústavního soudce.

Vázanost zákonem

Soudce Ústavního soudu je při výkonu své funkce vázán pouze ústavním pořádkem a ZÚS. Na rozdíl od soudce obecného soudu tak soudce soudu Ústavního není vázán jinými zákony.

Dočasnost mandátu

Ústavní soudce je jmenován na dobu deseti let a může zastávat maximálně dvě funkční období. Tato dočasnost mandátu může být příčinou otázek, zda nemůže ústavního soudce omezovat v nezávislosti na prezidentovi republiky. Jemu by se mohl některý soudce chtít zalíbit a zvýšit tak své šance na znovujmenování.

Lze se setkat i s opačným názorem. Pozitivum je spatřováno v tom, že časová limitace funkce je ku prospěchu inovace judikatury a omezení její zkosnatělosti.¹²¹

¹¹⁷ Viz § 25 ZÚS.

¹¹⁸ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 441.

¹¹⁹ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 669.

¹²⁰ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 444.

¹²¹ WAGNEROVÁ, E. *Ústavní soudnictví*. Praha: Linde, 1996, s. 38.

Domnívám se, že v zájmu nejen konzistentnosti rozhodování, ale i v zájmu nezávislého rozhodování ústavních soudců, se lepším řešením jeví jmenování „doživotní“, jako je tomu u obecných soudců. Nelze pominout fakt, že ústavním soudcem se nestávají čerství absolventi právnických fakult, nýbrž zkušené a zralé osobnosti. A takoví soudci by měli justici pomáhat. Neměli bychom se jich po skončení funkčního období zbavovat.

Indemnita

Jedná se o absolutní beztrestnost, kterou je nadán např. člen parlamentu za hlasování v jeho komorách, dle čl. 27 odst. 1. Ústavy. Takové indemnity ústavní soudce nepožívá.¹²² Soudnictví obecně nikdy indemnitou nadáno nebylo.¹²³ Oproti indemnité poslanců jsou tak výroky ústavních soudců chráněny pouze imunitou.¹²⁴

Imunita

Ústavní soudce požívá značné imunity, vyplývající z významnosti jeho funkce, včetně imunity trestněprávní, která má charakter imunity procesní. Této imunity může soudce Ústavního soudu zbavit pouze Senát.¹²⁵

Pro **trestní stíhání** ústavního soudce je stanovena podmínka udělení souhlasu Senátem.¹²⁶ Žádost o tento souhlas zašle žádající orgán předsedovi Senátu. Ten ji postoupí mandátovému a imunitnímu výboru, který žádost projedná a podá Senátu zprávu s návrhem na rozhodnutí. Na následující první schůzi Senát o žádosti definitivně rozhodne. Pokud Senát odepře souhlas s trestním stíháním, je takové stíhání navždy vyloučeno. Usnesení Senátu se zasílá do pěti dnů orgánu činnému v trestním řízení.¹²⁷ Nerozhodné je, zda byl trestný čin spáchán před jmenováním či zda souvisel s výkonem funkce.¹²⁸

Ústava v čl. 86 odst. 2 dále stanoví podmínky případného **zadržení** ústavního soudce pro spáchání trestného činu. Takové zadržení by muselo být provedeno při činu či

¹²² WAGNEROVÁ, E. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Praha: ASPI, 2007, s. 12.

¹²³ WAGNEROVÁ, E. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Praha: ASPI, 2007, s. 12.

¹²⁴ FILIP, J. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. vyd. Brno: MU, 2001, s. 409.

¹²⁵ Tak stanoví čl. 86 Ústavy.

¹²⁶ Viz čl. 86 odst. 1 Ústavy.

¹²⁷ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 434.

¹²⁸ GRŮVNA, T. Imunity podle vnitrostátního ... *Trestněprávní revue*. 2006, č. 3, s. 66.

bezprostředně poté. Příslušný orgán je povinen zadržení ihned oznámit předsedovi Senátu. Vyžaduje se souhlas předsedy Senátu k odevzdání zadrženého ústavního soudce soudu. Předseda Senátu bezodkladně po obdržení oznámení o zadržení ústavního soudce rozhodne, zda takový souhlas dává, či nikoliv.

Není-li tento souhlas udělen do 24 hodin od zadržení, musí být zadržený ústavní soudce propuštěn. Své rozhodnutí předseda Senátu, opět bezodkladně, oznámí orgánu oznamujícímu zadržení a současně oznámení o zadržení spolu s rozhodnutím předloží mandátovému a imunitnímu výboru.¹²⁹ Tento výbor následně postupuje stejně jako při projednání žádosti o souhlas s trestním stíháním ústavního soudce. Senát na první následující schůzi rozhodne s konečnou platností o přípustnosti trestního stíhání.

Tato vázanost trestněprávní imunity ústavního soudce na souhlas Senátu může být jevem ohrožujícím nezávislost Ústavního soudu, a to proto, že trestněprávní imunita ústavního soudce je v rukou Senátu. Existují i názory, že se jedná o systémovou vadu ohrožující samostatnost a nezávislost Ústavního soudu.¹³⁰

Ústavní soudce nemůže být stíhán pro přestupek.¹³¹ PřestZ se na něj tedy nevztahuje.

Inkompatibilita

Obdobná neslučitelnost funkcí, která platí pro obecné soudce, platí i pro soudce ústavní. Na soudce Ústavního soudu se vztahuje taktéž čl. 82 odst. 3 Ústavy, který zapovídá všem soudcům zastávat funkci prezidenta republiky, člena Parlamentu či funkci ve veřejné správě.

Dále neslučitelnost funkcí pro ústavního soudce upravuje ZÚS v § 4. Ústavnímu soudci se zakazuje jiná výdělečná funkce či činnost, se stanovenými výjimkami. Malý rozdíl oproti obecnému soudci je v tom, že u ústavního soudce není výslovně povolena činnost publicistická, oproti běžnému soudci. Dalším rozdílem je, že mimosoudcovské aktivity ústavního soudce nesmí být na **újmu jeho funkce**. U obecného soudce se místo újmy funkce hovoří o „**nenarušení důstojnosti**“.

Zjevný je rozdíl v otázce omezení politických práv oproti obecnému soudci. Ústavním soudcům se výslovně zakazuje členství v politické straně či v politickém

¹²⁹ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 434.

¹³⁰ MALENOVSKÝ, R. Několik úvah nad ... *Právní rozhledy*. 2011, č. 11, s. 406.

¹³¹ Viz § 4 odst. 2 ZÚS.

hnutí. Důvodem je požadavek úplného vyloučení politických vlivů na činnosti Ústavního soudu, vycházející z čl. 44 Listiny, který takové omezení umožňuje.¹³²

5.5 Ustanovování soudců Ústavního soudu

Ustanovování ústavních soudců se, stejně jako v případě obecných soudců, skládá z několika kroků. Jedná se o posouzení splnění předpokladů, návržení kandidáta, jeho schválení, jmenování, složení slibu a ujmoutí se funkce.

Předpoklady na osobu soudce Ústavního soudu jsou následující:¹³³

- Bezúhonnost
- Volitelnost do Senátu
- Vysokoškolské právnické vzdělání
- Alespoň 10 let činnost v právnickém povolání
- Státní občanství ČR

Bezúhonnost

Tou se rozumí, že kandidát má čistý výpis z rejstříku trestů dle zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů.

Volitelnost do Senátu

Ústavnímu soudci musí být nejméně 40 let.¹³⁴ Musí být občanem České republiky a mít právo volit.

¹³² SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 433.

¹³³ Viz čl. 84 odst. 3 a čl. 19 odst. 2 Ústavy.

¹³⁴ Viz čl. 19 odst. 2 Ústavy.

Zbylé předpoklady na osobu ústavního soudce jsou natolik zřejmé, že není třeba se k nim vyjadřovat.

Proces ustanovování ústavních soudců je v rukou prezidenta republiky a Senátu. Prezident republiky navrhuje kandidáty, kteří musí být schváleni Senátem.¹³⁵ Proces ustanovování ústavních soudů je tedy sdílenou kompetencí těchto dvou ústavních institucí.¹³⁶ Prezident tak vystupuje jako aktivní návrhvatel, zatímco Senát v roli pasivního „kontrolovatele“. Prezident republiky a Senát tak mají určitou roli v procesu, jehož cílem je zajistit, aby Ústavní soud nebyl ani „prohradní“, ani „prosenátní“.¹³⁷

Prezident republiky si souhlas od Senátu vyžádá dle § 6 ZÚS a pokud Senát ve lhůtě 60 dní po vyžádání nereaguje, platí, že souhlas dán byl. V ZÚS je tak zakotvena právní fikce, aby se předcházelo průtahům při rozhodování Senátu o udělení souhlasu k navrženým kandidátům.¹³⁸

Součástí projednání nominací Senátem je i slyšení samotných kandidátů na post soudce Ústavního soudu. Ti bývají dotazováni např. na motivaci kandidatury, na roli Ústavního soudu či na vztah k dosavadní judikatuře Ústavního soudu.¹³⁹ Dále i např. na různé společensky citlivé otázky (např. euthanasie či případné členství v KSČ aj.).¹⁴⁰

Poté co byl Senátem udělen souhlas, či byl udělen fikcí, prezident republiky může soudce Ústavního soudu jmenovat. Ke jmenování však prezidenta Ústava výslovně nezavazuje. Je tedy otázkou, zda se jedná o prezidentovu povinnost.

Jmenovaný ústavní soudce obdrží prezidentovo pověření – dekret.¹⁴¹ Stejně jako u soudce obecného soudu se ústavní soudce ujímá své funkce složením slibu do rukou prezidenta.¹⁴² Znění slibu je upraveno v čl. 85 odst. 2 Ústavy a zní:

¹³⁵ Viz čl. 84 odst. 2 Ústavy.

¹³⁶ KYSELA, J. Reflexe způsobu konstituování „druhého“ Ústavního soudu ČR. In: *Dělba soudní moci v České republice*. Ed. V. HLOUŠEK a V. ŠIMÍČEK. Brno: MU, 2004, s. 143.

¹³⁷ KYSELA, J. Reflexe způsobu konstituování „druhého“ Ústavního soudu ČR. In: *Dělba soudní moci v České republice*. Ed. V. HLOUŠEK a V. ŠIMÍČEK. Brno: MU, 2004, s. 144.

¹³⁸ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 431.

¹³⁹ KYSELA, J. Reflexe způsobu konstituování „druhého“ Ústavního soudu ČR. In: *Dělba soudní moci v České republice*. Ed. V. HLOUŠEK a V. ŠIMÍČEK. Brno: MU, 2004, s. 142.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 431.

¹⁴² Čl. 85 odst. 1 Ústavy.

*„Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení **nezávisle a nestranně.**“*

Slib ústavního soudce je odlišný oproti slibu obecného soudce z důvodu náplně jeho činnosti, kterou je zejména ochrana dodržování ústavnosti. Premisa nezávislého a nestranného rozhodování je však u obou slibů, tedy u obou soudních systémů, výslovně zakotvena.

5.6 Ustanovování funkcionářů Ústavního soudu

Jmenování předsedy a místopředsedů Ústavního soudu dle čl. 62 písm. e) Ústavy spadá do samostatné pravomoci prezidenta republiky. Není tak potřeba kontrasignace předsedou vlády či jím pověřeným členem vlády, ani souhlasu Senátu. Nicméně je prezident republiky při jejich jmenování omezen možnými kandidáty, kterými jsou pouze již jmenovaní ústavní soudci. A jejich jmenování není zcela v rukou prezidenta.¹⁴³ Funkcionáři Ústavního soudu tak budou mít dva jmenovací dekrety.¹⁴⁴

Délka funkčního období funkcionáře Ústavního soudu není stanovena. A proto délka funkčního období ústavního soudce s délkou funkce funkcionáře Ústavního soudu splývá.¹⁴⁵

5.7 Zánik funkce soudce Ústavního soudu

Funkce soudce Ústavního soudu zaniká v následujících případech:¹⁴⁶

- a) Vzdáním se funkce

¹⁴³ WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 80.

¹⁴⁴ KLÍMA, K. et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 470.

¹⁴⁵ WAGNEROVÁ, E. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Praha: ASPI, 2007, s. 5.

¹⁴⁶ Blíže viz § 7 ZÚS.

- b) Uplynutím doby, na kterou byl jmenován
- c) Ztrátou volitelnosti do Senátu
- d) Odsouzením za úmyslný trestný čin
- e) V souvislosti s kárným proviněním
- f) Smrtí¹⁴⁷

Z hlediska nezávislého postavení soudce Ústavního soudu je nejvýznamnějším případ uvedený pod písm. e), tedy v souvislosti s kárným proviněním. K tomu blíže v kapitole 8 - Kárná odpovědnost.

¹⁴⁷ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 432.

6 Vlivy působící na soudy

Cílem nezávislého soudnictví je, aby byl soudce odolný vůči jakýmkoli tlakům, kterými mohou být politické, mediální, občanské aj.¹⁴⁸ Zde se budeme zabývat vlivy působícími na soudy, které považuji za nejdůležitější.

6.1 Státní správa soudů

V České republice stát zabezpečuje základní předpoklady pro řádné fungování soudů. Úprava státní správy soudů se nachází v § 118 a násl. ZSS a pro Nejvyšší správní soud v § 26 a násl. SŘS.

Úkolem státní správy soudů je vytvářet vhodné podmínky pro řádný výkon soudnictví. Jedná se zejména o otázky organizační, personální, hospodářské, finanční a výchovné.¹⁴⁹ Státní správa soudů tedy zabezpečuje podmínky nezbytné pro nerušenou a tak i nezávislou činnost soudců.

Problém tkví v tom, že státní správu soudů vykonává moc výkonná. Ústředním orgánem státní správy soudů je totiž **ministerstvo spravedlnosti**.¹⁵⁰ Dalšími orgány státní správy soudů jsou předsedové a místopředsedové obecných soudů.¹⁵¹

Dále se na státní správě soudů podílejí předsedové senátů, ostatní soudci a zaměstnanci soudu, stanoví-li tak zákon.¹⁵² Státní správa soudů je tak vykonávána přímo ministerstvem či prostřednictvím funkcionářů soudů. Na státní správě soudů se mohou podílet místopředsedové soudů a to v rozsahu určeném předsedou konkrétního soudu. Výkonem státní správy soudů nesmí být zasahováno do nezávislosti soudů.

Soudce jako vykonavatel státní správy soudů se tak dostává do dvojrole soudce a úředníka pověřeného správou soudu.

¹⁴⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010.

¹⁴⁹ Viz § 118 odst. 1 ZSS.

¹⁵⁰ Viz § 119 odst. 1 ZSS.

¹⁵¹ Viz § 119 odst. 2 ZSS.

¹⁵² Viz § 199 odst. 3 ZSS.

Státní správu soudů nelze slučovat s pojmem státní správa, i když by se takové nabízelo. Konstatoval tak Ústavní soud při řešení otázky odvolávání předsedů soudů mocí výkonnou.¹⁵³ Státní správa soudů působí totiž právě uvnitř soudní soustavy.

Správa Ústavního soudu je upravena v ZÚS v § 3 a vykonává ji předseda, případně místopředseda Ústavního soudu. Nejedná se však o státní správu soudů. ZSS ani SŘS se na Ústavní soud nevztahují.¹⁵⁴

K otázce nezávislé soudcovské rady se Ústavní soud také vyjadřoval. Např. v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 11. 7. 2006 kritizuje organizaci státní správy soudů u nás. Nelíbí se mu, že zde neexistuje jiná instituce, která by převzala některé pravomoci ministerstva spravedlnosti. Zejména v otázkách personálních, ale např. i finančních. Bez takového pak, dle Ústavního soudu nelze vyloučit ovlivňování soudní moci mocí výkonnou.¹⁵⁵

V zákonu uvedených případech vykonává příslušný orgán státní správu soudů s přihlédnutím k vyjádření příslušných soudcovských rad.

Důležitým ustanovením souvisejícím se státní správou soudů se jeví být § 128 ZSS. To ukládá povinnost orgánu státní správy soudů, pokud zjistí, že mohlo soudcem být spácháno kárné provinění, podat návrh na zahájení kárného řízení dle KárSŘ. Viz § 8 KárSŘ, který zmocňuje osoby k podání návrhu na zahájení kárného řízení.

6.2 Korupce

Jedná se o fenomén minimálně dnešní doby. Otázka prevence a postihu korupčního jednání by měla být jednou z hlavních priorit pro zabezpečení řádného fungování justice. Jedná se o korupční jednání jak soudce, tak osoby úplatek nabízející. Oboje jednání je v právním státě navýsost nežádoucí.

Soudce, který se dopustí korupčního jednání, se může dopustit trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby, případně některé z forem úplatkářství.¹⁵⁶

¹⁵³ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 11. 7. 2006.

¹⁵⁴ FILIP, J. a kol. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 13.

¹⁵⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 11. 7. 2006.

¹⁵⁶ Viz § 329 a násl. TZ.

Dle výzkumu mezinárodní nevládní organizace Transparency International se naše země s korupcí setkává více než často. Podle indexu vnímání korupce CPI 2011¹⁵⁷ se Česká republika řadí na chvost Evropy po bok některých autoritářských režimů. Tento index se týká celé společnosti a bylo by nerozumné uvažovat, že se justice pohybuje izolovaně od ostatních společenských procesů. Tedy, pokud je někde vnímaná korupce tak silně, lze důvodně předpokládat, že zasahuje určitou měrou i do justice.

Ve výroční zprávě Bezpečnostní informační služby za rok 2010 bylo informováno, mimo jiné, o korupci v justici tak i o nedostatečném výkonu některých předsedů krajských soudů při státní správě soudů.¹⁵⁸ Soudcovská unie ČR však tato ustanovení ve vztahu k justici kritizuje, neboť se dle jejího názoru jedná pouze o obecné informace. Současně Soudcovská unie ČR konstatuje, že v České republice působí téměř 3000 soudců a 1000 státních zástupců a tudíž je na místě položit otázku, jakého procenta se zmiňovaná pochybení týkají.

6.3 Média

Média všeho druhu mají v dnešní době významný vliv na veřejné mínění. Pod vlivem takového mínění může být soudce minimálně podvědomě posunut dále od objektivního posouzení skutečnosti. Soudce je především také jen člověk a média působí na všechny bez rozdílu povolání. Soudce jako představitel spravedlnosti je však povinen takovým tlakům nepodléhat a rozhodovat jen na základě zákona a svého svědomí.

¹⁵⁷ Index CPI 2011. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/> [citováno 12. 3. 2012].

¹⁵⁸ Tisková zpráva prezidenta Soudcovské unie ČR, ze dne 7. 9. 2011. Dostupné z: <http://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/319-tiskova-zprava.html> [citováno 13. 3. 2012].

7 Nezávislost státního zastupitelství

Můžeme se bavit o nezávislém soudnictví, avšak k tomu svou měrou přispívá i nezávislé státní zastupitelství. Soudní moc v trestních věcech je totiž závislá na veřejném žalobci – státním zástupci. „Bez veřejné žaloby trestní soudnictví není ničím, stejně tak veřejný žalobce sám nemůže (kromě výjimek) rozhodovat o vině a trestu.“¹⁵⁹ Pokud by státní zastupitelství nevykonávalo svou působnost nezávisle, mohl by někdo lehce ovlivňovat, jak bude určitý trestný čin šetřen, či zda se k soudu vůbec dostane.

Institut státního zastupitelství je zakotven v Ústavě v hlavě třetí. Státní zastupitelství tedy patří do moci výkonné, spadající pod ustanovení o vládě. A to na rozdíl od vládního návrhu Ústavy, který státní zastupitelství řadil do moci soudní.¹⁶⁰ Toto zařazení státního zastupitelství do moci výkonné hraje roli v tom, že státní zastupitelství je moci výkonné podřízeno v oblasti organizační, personální a materiálního zabezpečení.¹⁶¹ Z jediného čl. 80 Ústavy, který se o státním zastupitelství zmiňuje, se tak dozvíme:

- 1) *Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon.*
- 2) *Postavení a působnost státního zastupitelství stanoví zákon.*

Státní zastupitelství je povoláno zejména k zastupování veřejné žaloby v trestním řízení.¹⁶² Státní zastupitelství tvoří soustavu úřadů vystupujících k ochraně veřejného zájmu. Státní zastupitelství má povahu justičního orgánu, který však, na rozdíl od soudů, zpravidla nevykonává soudní moc.¹⁶³ V oblasti trestního práva je tak státní zastupitelství předstupněm nezbytným pro výkon soudní moci.¹⁶⁴

Zákonem, který upravuje předmětnou materii, je zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZSZ). Tento předpis nahradil

¹⁵⁹ FENYK, J. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI, 2003, s. 16.

¹⁶⁰ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 614.

¹⁶¹ NEDOROST, L. *Státní zastupitelství*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 78.

¹⁶² Další činnosti státního zastupitelství viz § 4 a násl. ZSZ.

¹⁶³ FENYK, Jaroslav. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI, 2003, s. 16.

¹⁶⁴ Tamtéž.

s účinností ke dni 1. 1. 1994 zákon č. 60/1965 Sb., o prokuratuře, ve znění pozdějších předpisů.

7.1 Nástin organizace státního zastupitelství

Jedná se o vertikálně organizovanou soustavu orgánů, v jejímž čele stojí **nejvyšší státní zástupce**.¹⁶⁵ Nejvyššímu státnímu zástupci je služebně nadřizen Ministr spravedlnosti.¹⁶⁶ Soustava je čtyřstupňová a vychází z organizace obecných soudů.¹⁶⁷ Soustavu státního zastupitelství tak tvoří tato státní zastupitelství: nejvyšší, vrchní v Praze a Olomouci, krajská a okresní.¹⁶⁸

V otázce správy státního zastupitelství hraje hlavní roli ministerstvo spravedlnosti, jakožto ústřední orgán správy státního zastupitelství.¹⁶⁹ Dle kompetenčního zákona¹⁷⁰ je ministerstvo spravedlnosti ústředním orgánem státní správy pro státní zastupitelství i pro soudy.

Rozlišujeme státní zástupce a vedoucí státní zástupce, kteří stojí v čele konkrétního státního zastupitelství. Vedoucími státními zástupci jsou nejvyšší státní zástupce a dále vrchní, krajské a okresní státní zástupci.¹⁷¹

Vedoucí státní zástupce je nadřizen státním zástupcům zařazeným k státnímu zastupitelství, v jehož čele stojí. Státní zástupci jsou povinni řídit se příkazy jejich vedoucího státního zástupce. Dále je vedoucí státní zástupce nadřizen o 1 stupeň nižšímu vedoucímu státnímu zástupci. Tak např. vrchní státní zástupce je nadřizen krajským státním zástupcům v obvodu vrchního státního zastupitelství. Úkolem vedoucího státního zástupce je zejména organizace činnosti státního zastupitelství.¹⁷²

¹⁶⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Organizace justičního systému*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 175.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ KOUDELKA, Z. *Zákon o státním zastupitelství ...* Praha: Leges, 2010, s. 39.

¹⁶⁸ Viz § 6 odst. 1 ZSZ.

¹⁶⁹ Viz § 13b odst. 1 ZSZ.

¹⁷⁰ Viz § 11 odst. 1 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷¹ Viz § 6 ZSZ.

¹⁷² Viz § 8 ZSZ.

Organizace státního zastupitelství v České republice je zvláštní v tom, že v jeho soustavě neplatí princip monokracie.¹⁷³ Jednotlivá státní zastupitelství jsou vůči jiným do značné míry nezávislá a vykonávají svou působnost samostatně. Tato nezávislost či samostatnost je však relativní, neboť nižší státní zastupitelství podléhá doзору služebně bezprostředně nadřízeného státního zastupitelství. Zásah vyšším státním zastupitelstvím musí mít vždy zákonný podklad.¹⁷⁴

7.2 Postavení státního zastupitelství

Hned v § 2 odst. 2 ZSZ se praví, že státní zastupitelství:

- Postupuje v souladu se zákonem, rychle, odborně a účinně
- Působnost vykonává **nestranně**
- Respektuje a chrání přitom lidskou důstojnost, rovnost všech před zákonem a dbá na ochranu základních lidských práv a svobod

Paragraf 3 odst. 1 ZSZ říká, že působnost státního zastupitelství vykonávají státní zástupci. A do jejich činnosti nesmí žádné orgány nebo osoby zasahovat, či je při výkonu jejich činnosti nahrazovat nebo zastupovat.

Důležitý je zejména zákaz zasahovat do jeho činnosti. Pokud bychom porovnali zákonnou úpravu nestrannosti soudce a státního zástupce, tak u soudce je na ochranu jeho nestrannosti kladen daleko větší důraz. Ten je dán již ústavní dikcí, že nestrannost soudce nesmí být toliko ani ohrožena.¹⁷⁵ U státního zástupce se hovoří jen o zásahu do výkonu funkce. Navíc je tak stanoveno „pouze“ v obyčejném zákoně.

V ZSZ se přímo pojem nezávislost neuvádí. Ten je nahrazen pojmem nestrannosti. Při výčtu povinností při výkonu funkce státního zástupce v § 24 – 25 ZSZ je patrná podobnost s povinnostmi soudce.

¹⁷³ KOUDELKA, Z. *Zákon o státním zastupitelství ...* Praha: Leges, 2010, s. 15.

¹⁷⁴ Viz § 3 odst. 3 ZSZ.

¹⁷⁵ Viz čl. 82 odst. 1 Ústavy.

Paragraf 24 ZSZ k činnosti státního zástupce stanoví, že ten je při výkonu funkce povinen dbát zásad, které zákon stanoví pro činnost státního zastupitelství. A dále demonstrativně stanoví povinnosti státního zástupce:¹⁷⁶

*„Zejména je povinen postupovat odborně, svědomitě, odpovědně, **nestranně**, spravedlivě a bez zbytečných průtahů. Jakýkoli **vnější zásah** nebo jiný **vliv**, jehož důsledkem by mohlo být porušení některé z těchto povinností, musí odmítnout.“*

Stejně jako je tomu v případě soudce i u státního zástupce je zdůrazněn zájem na zamezení vlivu, který by mohl ovlivnit výkon jeho funkce. Takovým vlivem může být např. působení politických stran. Samotné členství v politické straně ale zakázáno není.¹⁷⁷ Můžeme tedy shrnout, že zákon klade důraz na řádný výkon funkce státního zástupce a zdržení se jevů negativních.¹⁷⁸

Státní zástupce je dále při výkonu funkce, v osobním životě i při uplatňování politických práv povinen vystříhat se všeho, co by mohlo vzbuzovat důvodné pochybnosti o dodržování povinností uvedených výše.¹⁷⁹ Totéž se vztahuje na jednání, jímž by mohl ohrozit vážnost své funkce či státního zastupitelství nebo kterým by mohl ohrozit důvěru v nestrannou a odbornou činnost. K uvedenému zákon stanoví následující příkladný výčet povinností státního zástupce při výkonu jeho činnosti:¹⁸⁰

- a) *Nenechat se ovlivnit politickými stranami, veřejným míněním či sdělovacími prostředky*
- b) *Vykonávat funkci nezaujatě a bez předsudků. Zdržet se kladných či negativních postojů k osobám, se kterými jedná.*
- c) *Neumožnit zneužití své funkce k prosazování soukromých zájmů.*
- d) *Odpovědně spravovat svůj majetek, aby nedocházelo k ovlivňování řádného výkonu funkce.*

¹⁷⁶ Viz § 24 ZSZ.

¹⁷⁷ KOUDELKA, Z. *Zákon o státním zastupitelství ...* Praha: Leges, 2010, s. 293.

¹⁷⁸ Tamtéž

¹⁷⁹ Viz § 24 odst. 2 ZSZ.

¹⁸⁰ Tamtéž..

e) *Nepůsobit jako zprostředkovatel či jako účastník některé ze stran.*

Povinnost jednat tak, aby nedošlo k ohrožení důvěry v nestrannost státního zastupitelství, vyplývá ze zásady, že: „*Spravedlnost musí být nejen vykonávána, nýbrž se musí i jevit, že takovou je.*“¹⁸¹

V nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3061/09 ze dne 7. 4. 2011 se Ústavní soud zabýval ústavní stížností, podanou státní zástupkyní nejvyššího státního zastupitelství E. V. Ta byla z funkce odvolána na základě kárného opatření. Kárného provinění se E. V. dopustila rozhovorem s novinářem, ve kterém se vyjádřila, že měla sice kontakt s osobami z kriminálního prostředí, nemůže však rezignovat, jelikož musí splácet hypotéku. Kárný senát v tomto případě mimo jiné vycházel z úvahy, že existuje zájem na tom, aby veřejnou žalobu v trestním řízení zastupovala osoba o jejíž důvěryhodnosti, vážnosti a nestrannosti nejsou pochyby. Ústavní soud takový rozhovor označil za jednání, které ohrožuje důvěru veřejnosti v justici a ústavní stížnost E. V. odmítl.

Stejně jako soudce i státní zástupce je povinen zachovávat náležitou úctu k osobám vykonávajícím právnícké povolání. Zejména pak k jiným státním zástupcům a dalším zaměstnancům státního zastupitelství.

Nadto se státní zástupce také musí zdržet nepřiměřené veřejné kritiky státního zastupitelství a výkonu jeho působnosti, jiných státních zástupců, soudců, advokátů a notářů.¹⁸² ZSZ po státním zástupci vyžaduje profesionální přístup a profesionální chování ke svým kolegům a jiným právníckým povoláním. Tato povinnost slušného chování však může narážet na svobodu projevu a šíření informací. Navíc pojem „nepřiměřené kritiky“, který byl zaveden až roku 2002, je značně vágní.¹⁸³ Státní zástupce, jako úřední osoba¹⁸⁴, je nadto povinen snést kritiku vyhraněnou, přehnanou i osobně zaujatou.¹⁸⁵

Obdobně jako soudcům, i státním zástupcům je omezen prostor pro další výdělečné aktivity. Státní zástupce nesmí po dobu výkonu své funkce zastávat jinou výdělečnou činnost či funkci. Ze zákazu jsou stanoveny výjimky, ale ani ty nesmí ohrozit řádný

¹⁸¹ Usnesení Ústavního soudu I. ÚS 3061/09 ze dne 7. 4. 2011.

¹⁸² Viz § 24 odst. 4 ZSZ.

¹⁸³ KOUDELKA, Z. *Zákon o státním zastupitelství* ... Praha: Leges, 2010, s. 294.

¹⁸⁴ Viz § 127 odst. 1 písm. b) TZ.

¹⁸⁵ KOUDELKA, Z. *Zákon o státním zastupitelství* ... Praha: Leges, 2010, s. 294.

výkon funkce státního zástupce. Povolené aktivity jsou: správa vlastního majetku, činnosti vědecké, pedagogické, literární, umělecké a činnosti poradní v orgánech ministerstva, vlády a parlamentu.¹⁸⁶ Od 1. 7. 2003 byla z povolených činností vyjmuta činnost překladatelská.

V souvislosti s inkompatibilitou funkce státních zástupců se Nejvyšší správní soud zabýval např. případem tlumočení, jakožto vedlejší činnosti výdělečné. Státní zástupkyně okresního státního zastupitelství H. F. byla kárně stíhána za to, že při zastávání funkce státní zástupkyně současně pracovala jako tlumočnice. Rozhodnutím Nejvyššího správního soudu¹⁸⁷ ze dne 16. 9. 2009 tato byla uznána vinou z kárného provinění tím, že porušila právě § 24 odst. 6 ZSZ, který již činnost překladatelskou nepovoloval. Od uložení sankce však v tomto případě bylo upuštěno.

7.3 Ustanovování státních zástupců

Státní zástupce je vždy jmenován **ministrem spravedlnosti** a to na návrh příslušné osoby. Rozdílný mechanismus je u jmenování nejvyššího státního zástupce, který jako jediný státní zástupce je jmenován **vládou**.

Předpoklady na osobu státního zástupce upravuje § 17 ZSZ a jsou prakticky totožné s těmi na osobu soudce. Jsou jimi tedy: státní občanství České republiky, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, dosažení věku 25 let, vysokoškolské právnické vzdělání, složení závěrečné zkoušky, odpovídající morální vlastnosti a souhlas s přidělením ke konkrétnímu státnímu zastupitelství.

Rozdíl oproti soudci je tedy věková hranice, která je pro státního zástupce nižší o pět let. Ve skutečnosti však bude stáří jmenovaného státního zástupce zpravidla nejméně 27 let. A to s ohledem na vyžadovanou právní praxi.¹⁸⁸

¹⁸⁶ Viz § 24 odst. 6 ZSZ.

¹⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 12 Ksz 2/2009 – 55 ze dne 16. 9. 2009.

¹⁸⁸ KOUDELKA, Z. *Zákon o státním zastupitelství ...* Praha: Leges, 2010, s. 258.

7.3.1 Státní zástupce

Proces jmenování státního zástupce upravuje § 18 a násl. ZSZ. Funkce státního zástupce vzniká jmenováním. **Návrh** na jmenování podává **nejvyšší státní zástupce** a jmenování spadá do kompetence **ministra spravedlnosti**. Státní zástupce je jmenován bez časového omezení, v čemž lze spatřovat snahu o nestrannost tohoto státního úředníka. Státní zástupce se po složení slibu¹⁸⁹ do rukou ministra spravedlnosti ujímá funkce. Vzniká mu pracovní poměr k České republice.

7.3.2 Vedoucí státní zástupce

Postup ustanovování vedoucích státních zástupců upravuje § 9 a násl. ZSZ. Nejvyššího státního zástupce **jmenuje** a odvolává **vláda**. Oboje se děje **na návrh ministra spravedlnosti**.

Ostatní vedoucí státní zástupci (tedy vrchní, krajský a okresní) jsou jmenováni **ministrem spravedlnosti** na návrh příslušné osoby.¹⁹⁰ Tou je vedoucí státní zástupce, který je o 1 stupeň nadřazený navrhovanému vedoucímu státnímu zástupci. Tak tedy např. krajský státní zástupce navrhuje na jmenování okresní státní zástupce, kteří budou působit v jeho obvodu.

Tedy kompetence navrhnout vedoucí státní zástupce nespadá výlučně do rukou nejvyššího státního zástupce. Nejvyšší státní zástupce je však dle § 10 odst. 1 a 5 ZSZ oprávněn navrhnout na jmenování kteréhokoli vedoucího státního zástupce. Pozice, z hlediska personálního, je tak u nejvyššího státního zástupce značně silná.

Ministerstvo spravedlnosti, které je ústředním orgánem státní správy soudů, je jím současně i pro státní správu státního zastupitelství. Ministr spravedlnosti tak má v otázce nezávislosti a nestrannosti soudce i státního zástupce významnou roli.

¹⁸⁹ Viz 18 odst. 3 ZSZ.

¹⁹⁰ Viz § 10 ZSZ.

7.4 Odvolání z funkce

Odvolání státního zástupce

Zánik funkce státního zástupce je upraven v § 21 ZSZ. Z hlediska nestranného postavení státního zástupce je nejvýznamnějším ustanovení § 21 odst. 2 písm. d) ZSZ. Zde je upraven zánik funkce na základě kárného opatření - odvolání z funkce. Státní zástupce tak nemůže být odvolán např. ministrem, jako je tomu u vedoucích státních zástupců.

Ke kárné odpovědnosti státních zástupců více v kapitole 8 – Kárná odpovědnost.

Odvolání vedoucího státního zástupce

Odvolání vedoucího státního zástupce (kromě toho nejvyššího), upravuje § 10 odst. 4 a 5 ZSZ. Takového může ministr odvolat z důvodu závažného porušení povinností, plynoucích z výkonu funkce vedoucího státního zástupce. Ministr tak činí na návrh. Návrh je oprávněn podat vedoucí státní zástupce, který je oprávněn jej navrhnout ke jmenování do funkce. Nejvyšší státní zástupce může navrhnout na odvolání kteréhokoli vedoucího státního zástupce.¹⁹¹

Výjimka z požadavku podání návrhu na odvolání vedoucího státního zástupce se vztahuje na případ porušení povinností plynoucích ze správy státního zastupitelství. Mohlo by se jednat např. o jednání vedoucího státního zástupce naplňujícího znaky rozpočtové nekázně. V takovém případě může ministr spravedlnosti vedoucího státního zástupce odvolat a činí tak z vlastní iniciativy, tedy bez návrhu.¹⁹²

Tedy např. odvolání okresního státního zástupce je možné třemi způsoby:

- 1) Na návrh krajského státního zástupce pro závažné porušení povinností
- 2) Na návrh nejvyššího státního zástupce
- 3) Bez návrhu, jde-li o porušení povinností plynoucích ze správy státního zastupitelství

¹⁹¹ Viz § 10 odst. 4 a 5 ZSZ.

¹⁹² KOUDELKA, Z. *Zákon o státním zastupitelství* ... Praha: Leges, 2010, s. 53.

Ustanovování a odvolávání vedoucích státních zástupců lze shrnout tak, že „*kdo navrhuje jmenování, navrhuje i odvolání*“. Navíc zde platí, na rozdíl od soudní moci, princip „*kdo jmenuje, odvolává*“.

Nejvyššího státního zástupce může odvolat vláda. A to na návrh ministra spravedlnosti.¹⁹³

¹⁹³ Viz § 9 odst. 2 ZSZ.

8 Kárná odpovědnost

Každý soudce je kárně odpovědný. Na jedné straně tento institut brání tomu, aby se soudce „utrhl ze řetězu“. Na druhou stranu lze kárným řízením zasahovat, mimo jiné, do jeho nezávislosti, neboť jeho závěrem může být i zbavení soudcovské funkce. Je tedy na místě se touto problematikou zabývat. Kárně odpovědný je vedle soudce i státní zástupce.¹⁹⁴ Kárná odpovědnost se vztahuje i na soudce Ústavního soudu. Pro každou kárně odpovědnou osobu zde zmíněnou platí určitá specifika, proto se budeme zabývat postupně pozicí soudce, státního zástupce a na závěr soudce Ústavního soudu.

8.1 Obecný soudce

Kárná odpovědnost soudců je zakotvena v ZSS v paragrafech 86 - 90.¹⁹⁵ Na základě uloženého kárného opatření může být soudce v krajním případě i odvolán. Odvolání z funkce je tak jedním z důvodů zániku funkce soudce. Další důvody zániku funkce soudce jsou upraveny v § 94 ZSS.

Do přijetí novelizačního zákona č. 314/2008 Sb.¹⁹⁶, byli ze soudců kárně odpovědní právě jen soudci a předsedové senátů.¹⁹⁷ Zmíněná novela kárnou odpovědnost rozšiřuje v § 86 dále na předsedy a místopředsedy soudů i na předsedy kolegií Nejvyššího soudu či Nejvyššího správního soudu (dále jen **odpovědní funkcionáři**).

8.1.1 Kárné provinění

Každému kárnému řízení musí předcházet kárné provinění odpovědné osoby, zde tedy soudce či soudního funkcionáře.

¹⁹⁴ A dále i soudní exekutor.

¹⁹⁵ Předchozí úprava viz zákon č. 412/1991 Sb., o kárné odpovědnosti soudců, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁶ Účinné od 1. 10. 2008.

¹⁹⁷ Předsedu senátu je možno odvolat uložením kárného opatření dle § 88 odst. 1 písm. c) ZSS ve spojitosti s § 107 ZSS.

Definice pojmu kárného provinění soudce je následující (včetně předsedy senátu):¹⁹⁸

„Kárným proviněním soudce je zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů.“

Paragraf 87 odst. 2 ZSS stanoví, že kárného provinění se dopustí odpovědný funkcionář zaviněným porušením povinností spojených s jeho funkcí.

V ZSS je upravena jen hmotněprávní stránka kárné odpovědnosti. Průběh kárného řízení upravuje KárSŘ.¹⁹⁹

8.1.2 Legitimace k podání návrhu na zahájení kárné řízení se soudcem

Kárné řízení se zahajuje na návrh. Osoby oprávněné podat návrh proti soudci jsou taxativně vymezeny v § 8 KárSŘ. Může jimi být prezident republiky, ministr spravedlnosti a dále předsedové soudů. Platí pravidlo, že předseda soudu nižšího soudu nemůže pohnat ke kárné odpovědnosti soudce příslušícího k soudu stupně vyššího. Prezident republiky a ministr spravedlnosti mohou podat návrh na zahájení kárného řízení proti kterémukoli soudci.

U odpovědných funkcionářů je legitimace k podání návrhu na zahájení kárného řízení pozměněná, oproti řízení se soudcem. Takový návrh může podat i Veřejný ochránce lidských práv.

8.1.3 Kárné opatření

Za kárné provinění lze soudci uložit sankci ve formě kárného opatření. Jiné kárné opatření se ukládá odpovědným funkcionářům.

¹⁹⁸ Viz § 87 odst. 1 ZSS.

¹⁹⁹ Viz § 90 ZSS.

Kárný soud může soudci uložit následující sankce:²⁰⁰

a) *důtku,*

b) *snížení platu až o 30 % na dobu nejvíce 1 roku a při opětovném kárném provinění, jehož se soudce dopustil v době před zahlázením kárného opatření, na dobu nejvíce 2 let,*

c) *odvolání z funkce předsedy senátu,*

d) *odvolání z funkce soudce.*

Pro porovnání uvedu předchozí znění:²⁰¹

b) *snížení platu až o 25 % na dobu nejvíce 6 měsíců a při opětovném kárném provinění, jehož se soudce dopustil v době před zahlázením kárného opatření, na dobu nejvíce 1 roku*

Změna v kárných opatřeních nabyla účinnosti dne 1. 10. 2008. Tímto dnem došlo ke zpřísnění finančního postihu za kárné provinění. Zvýšil se jak procentuální zásah do platu soudce, tak podstatně i délka takové sankce. A to dokonce dvojnásobně, s maximální hranicí z půl roku na rok jeden, v případě opětovného kárného provinění s horní hranicí z jednoho roku a dvě léta. Jedná se tedy o výraznou změnu.

V KárSR jsou dále upravena kárná opatření, ukládaná odpovědným funkcionářům. Takovému lze tedy, stejně jako soudci, uložit kárné opatření ve formě důtky, či snížení platu. Dále lze odpovědnému funkcionáři odejmout zvýšení platového koeficientu či ho z funkce odpovědného funkcionáře odvolat.

Za zmínku stojí i paragraf 88a ZSS. Ten umožňuje orgánu státní správy soudů, který je oprávněn k podání návrhu na zahájení kárného řízení reagovat na „*drobné nedostatky v práci nebo drobné poklesky v chování*“. A to tak, že namísto podání takového návrhu pouze předmětné jednání soudci či odpovědnému funkcionáři vytkne. Od uložení

²⁰⁰ Viz § 88 odst. 1 ZSS.

²⁰¹ Srov. § 88 odst. 1 písm. b) ZSS; s účinností do 30. 9. 2008.

kárného opatření je taktéž možno upustit, je-li samotné projednání kárného provinění dostatečné.²⁰²

8.2 Státní zástupce

Kárnou odpovědnost státního zástupce zakládá ZSZ v § 27 a násl. Ke spáchání kárného provinění postačí nevědomá nedbalost.²⁰³ Kárným proviněním státního zástupce se rozumí:²⁰⁴

„Kárným proviněním je zaviněné porušení povinností státního zástupce, zaviněné chování nebo jednání státního zástupce, jímž ohrožuje důvěru v činnost státního zastupitelství nebo v odbornost jeho postupu anebo snižuje vážnost a důstojnost funkce státního zástupce.“

Legitimován k podání návrhu na zahájení kárného řízení je ministr spravedlnosti a nejvyšší státní zástupce proti kterémukoliv státnímu zástupci. Dále vrchní, krajský a okresní státní zástupce vždy proti státnímu zástupci příslušícímu k jeho státnímu zastupitelství či státnímu zastupitelství nižšího stupně.²⁰⁵

Za kárné provinění lze státnímu zástupci uložit tato kárná opatření:²⁰⁶

- a) *důtku*
- b) *snížení platu až o 30 % na dobu nejdéle 1 roku a při opětovném kárném provinění, jehož se státní zástupce dopustil v době před zahlázením kárného postihu, na dobu nejdéle 2 let*
- c) *odvolání z funkce*

²⁰² Viz § 88 odst. 3 ZSS.

²⁰³ Usnesení Ústavního soudu I. ÚS 3061/09 ze dne 7. 4. 2011.

²⁰⁴ Viz § 27 ZSZ.

²⁰⁵ Viz § 8 odst. 5 KárSR.

²⁰⁶ Viz § 30 odst. 1 ZSZ.

Sankce jsou tedy stejné jako v případě soudce. Stejně jako u soudce i v případě státního zástupce se navýšilo maximum procentuálního snížení platu spolu s délkou takového postihu (srov. uvedené písm. b).

Obdobně jako u soudce drobné nedostatky či poklesky státního zástupce mohou být namísto kárného řízení pouze vytknuty. A to písemně vedoucím státním zástupcem, který by jinak byl oprávněn k podání návrhu na zahájení kárného řízení. Od uložení kárného opatření lze také upustit, je-li samotné projednání kárného provinění dostačujícím.

8.3 Kárný soud

Úprava činnosti kárného soudu se nachází v KárSŘ. Na tento zákon výslovně odkazuje ZSS v § 90 a ZSZ v § 31. Účastníky řízení jsou navrhovatel a kárně obviněný (zejména tedy soudce, odpovědný funkcionář a státní zástupce).

Pro spravedlivý proces v kárném řízení se soudcem či státním zástupcem je důležité zjistit, kdo rozhoduje o tom, zda bylo či nebylo kárné provinění spácháno.

Kárné řízení probíhá u kárného soudu. Tím je **Nejvyšší správní soud**. Dříve bylo kárné soudnictví dvou-istanční a v prvním stupni byly kárnými soudy vrchní soudy. Dle Ústavního soudu zavedená jedno-istančnost není způsobilá ohrozit nezávislost státního zástupce či soudce.²⁰⁷

Jedno-istančnost kárného řízení je předmětem otázek kvůli souladu s Úmluvou. Úmluva totiž v čl. 2 odst. 2 Dodatkového protokolu č. 7 k Úmluvě přiznává právo na přezkum trestního řízení. Dle Ústavního soudu ale kárné řízení nelze za trestní řízení považovat, jedná se toliko o jakési disciplinární řízení s osobami, které jsou ke státu v poměru služebním (či podobném).²⁰⁸ Nadto čl. 2 odst. 2 Dodatkového protokolu č. 7 k Úmluvě umožňuje trestní řízení jen jedno-istanční, koná-li se u soudu nejvyššího.²⁰⁹

Další kritický hlas k otázce kárného řízení jen v jedné instanci poukazuje na to, že zatímco každý zloděj má nárok na dvě instance, soudce takové právo nemá. Na druhou

²⁰⁷ Usnesení Ústavního soudu I. ÚS 3061/09 ze dne 7. 4. 2011.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Tamtéž.

stranu kárné řízení se přirovnává k etickému soudu, který vlastně posuzuje, zda je soudcovo chování ve společnosti akceptovatelné. A etický soud se snáze dobere rozhodnutí v jedné instanci. Nadto se od zavedení současného modelu kárného řízení hojně využívaly ústavní stížnosti dotčených osob, tudíž i přezkum Ústavním soudem by se dal považovat za další instanci v kárném řízení.²¹⁰

Domnívám se, že kárné řízení u Nejvyššího správního soudu poskytuje záruku, že takové řízení bude spravedlivé. Jiný závěr by musel předpokládat, že Nejvyšší správní soud není sto spravedlivě a nezávisle rozhodovat.

Kárný soud (tedy Nejvyšší správní soud) jedná a rozhoduje v šestičlenných senátech. Funkční období těchto senátů je pětileté.²¹¹ Složení kárných senátů je odlišné zvláště pro soudce a zvláště pro státní zástupce, viz dále.

Členy kárného senátu a jejich náhradníky určí losem předseda Nejvyššího správního soudu. Kárný senát rozhoduje většinou hlasů všech jeho členů. Tedy minimum pro rozhodnutí je souhlasné stanovisko čtyř jeho členů. Hlas každého člena senátu má stejnou hodnotu.

8.3.1 Kárné senáty

V kárném řízení ve věcech **soudců** rozhoduje šestičlenný senát. Jeho členy jsou:

- Předseda senátu a jeho zástupce
- Soudce vrchního, krajského či okresního soudu
- Tři přísedící: státní zástupce, advokát a osoba vykonávající jiné právnické povolání

Předsedou senátu je soudce Nejvyššího správního soudu a jeho zástupcem soudce Nejvyššího soudu. Jedná-li se o řízení ve věci soudce rozhodujícího ve správním

²¹⁰ BOBEK, Michal. Odpovědnost a disciplína soudce (v přerodu?). *Právní rozhledy*. 2011, č. 14, s. 508.

²¹¹ Viz § 4 odst. 6 a § 4a odst. 6 KárSR.

soudnictví, role se obrací. Předsedou senátu pak bude soudce Nejvyššího soudu a jeho zástupcem soudce Nejvyššího správního soudu.

Předseda kárného soudu vede seznam všech soudců pro řízení ve věcech soudců. Do tohoto seznamu předsedové soudů navrhuji soudce z řad svých soudů. A to po vyjádření soudcovské rady takového soudu. Předseda vrchního soudu může navrhnout nejvýše pět soudců, předseda krajského soudu tři a předseda soudu okresního nejvýše jednoho.

Předseda kárného soudu dále vede seznam přisedících. Do tohoto seznamu jsou přisedící navrhováni nejvyšším státním zástupcem, předsedou České advokátní komory a děkany právnických fakult českých veřejných vysokých škol.²¹²

Zavedení institutu přisedících pro řízení ve věcech soudců je relativně čerstvé a stalo se tak již zmiňovanou novelou z. č. 314/2008 Sb. Do nabytí účinnosti této novely zasedali v kárném senátu pouze soudci. Z důvodové zprávy k této novele je patrné, že zavedení institutu přisedícího mělo posílit důvěru veřejnosti v rozhodování kárného senátu.²¹³ Otázka je, zda tomu tak je, pokud polovina takového senátu je tvořena nesoudci a navíc jedním soudcem, který může být činným soudcem „pouhé“ 3 roky např. u okresního soudu. Další otázkou je, zda je zrovna osoba státního zástupce či advokáta vhodná k posílení důvěry v rozhodování kárných senátů. Tyto osoby se, více než jiné, právě často dostávají do kontaktu se soudci a tím se jejich nestrannost může snižovat.

Je tedy i možné, že zavedení tohoto „mimojustičního prvku“ v podobě přisedících v řízení se soudci může mít opačný, než zamýšlený účinek.²¹⁴

Ke dni 27. 2. 2012 byly vytvořeny tři kárné senáty pro řízení se soudci a jeden kárný senát pro řízení se státními zástupci.²¹⁵ Jmenovitě jsou stanoveni všichni členové těchto kárných senátů.

V kárném řízení ve věcech **státních zástupců** rozhoduje opět šestičlenný senát. Jeho členy jsou:

- Předseda (soudce Nejvyššího správního soudu)
- Zástupce předsedy (soudce Nejvyššího soudu)

²¹² Viz § 4 odst. 4 KárSŘ.

²¹³ MALENOVSKÝ, R. Několik úvah nad ... *Právní rozhledy*. 2011, č. 11, s. 406.

²¹⁴ MALENOVSKÝ, R. Několik úvah nad ... *Právní rozhledy*. 2011, č. 11, s. 407.

²¹⁵ Kárné senáty Nejvyššího správního soudu, s aktualizací k 16. 12. 2011. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/Karne-senaty/art/587?menu=292> [cit dne 27. 2. 2012].

- 4 přísedících: dva státní zástupci, advokát a osoba vykonávající jiné právnické povolání

Předseda kárného soudu vede taktéž seznam soudců a přísedících pro řízení ve věcech státních zástupců. Seznam přísedících státních zástupců čítá 20 státních zástupců jmenovaných nejvyšším státním zástupcem. U advokáta a osoby vykonávající jiné právnické povolání platí obdobně ustanovení o kárném řízení ve věcech soudců.

8.3.2 Požadavky na člena kárného senátu

Zákon stanoví předpoklady na člena kárného senátu. Ty jsou důležité proto, aby se stanovila taková kritéria, která by zaručovala nezávislé rozhodování kárného senátu.

Požadavky na každého soudce kárného senátu jsou:²¹⁶

- Bezúhonnost
- Alespoň tříletý výkon činnosti
- Soudce není předsedou či místopředsedou soudu

Požadavky na osobu přísedícího (kromě přísedícího státního zástupce pro řízení o státním zástupci, viz níže):²¹⁷

- Bezúhonnost
- Státní občanství ČR
- Věk 30 let
- Způsobilost k právním úkonům
- Magisterský titul z oboru práva

²¹⁶ Viz § 5 odst. 1 KárSŘ.

²¹⁷ Viz § 5 odst. 2 KárSŘ.

- Odpovídající zkušenosti a morální vlastnosti
- Negativní lustrační osvědčení
- Složení slibu do rukou předsedy kárného senátu

Požadavek na osobu přisedícího státního zástupce pro řízení o státním zástupci:²¹⁸

- Bezúhonnost
- Alespoň tříletý výkon funkce státního zástupce
- Státní zástupce není vedoucím státním zástupcem či jeho náměstkem

Každý vylosovaný přisedící kárného senátu (kromě státního zástupce) skládá do rukou předsedy kárného soudu slib.²¹⁹ Ten má stejné znění jako slib soudce při ustanovování do funkce. Je tomu tak proto, že přisedící je vždy nesoudce. Ve slibu se přisedící zavazuje dodržovat právní řád, vykládat jej dle nejlepšího vědomí a svědomí a rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě.

8.3.3 Postavení kárného soudce

Kárný soud by měl být v první řadě nezávislý, aby byl ústavně konformní, dle čl. 36 Listiny, čl. 81 Ústavy a aby byl v souladu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Na soudce a státního zástupce jakožto členy kárného senátu se vztahují atributy nestrannosti a další, upraveny zvláštními zákony. Ty se na ně vztahují, i když vykonávají působnost člena kárného senátu. Problém může vyvstat v případě nezávislého postavení přisedících kárného senátu. Proto § 5 odst. 3 KárSŘ odkazuje na práva a povinnosti přisedících dle ZSS,²²⁰ které se přiměřeně použijí i na práva a povinnosti přisedících kárného senátu. Jedná se zejména o povinnosti vyplývající ze složeného slibu a dále např. povinnost rozhodovat v přiměřených lhůtách a bez průtahů,

²¹⁸ Viz § 5 odst. 6 KárSŘ.

²¹⁹ Viz § 5 odst. 5 KárSŘ.

²²⁰ Viz § 79 a 80 ZSS.

rozhodovat na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem. A dále povinnost vykonávat svěřenou funkci svědomitě a zdržení se vlivů negativních.

Členové senátu kárného soudu by měli splňovat atributy nezávislého soudnictví. Mezi ty patří také imunita. Oproti trestněprávní imunitě soudců však takovou přisedící nepožívá. A to dle § 76 ZSS, kdy orgán který zahájil trestní stíhání přisedícího, má pouze oznamovací povinnost vůči předsedovi příslušného soudu a příslušnému zastupitelstvu územně samosprávného celku. V této disproporci v trestněprávní imunitě jednotlivých členů kárného senátu lze spatřovat riziko. Ač je člen kárného senátu označen za přisedícího, má stejná hlasovací práva jako soudce a vykonává stejnou soudní funkci.²²¹ Přisedící se ale může snadněji stát objektem vlivu moci výkonné do činnosti kárného senátu.

Z hlediska posílení nezávislého a nestranného rozhodování všech členů kárného senátu se proto domnívám, že je žádoucí, aby se zakotvila trestněprávní imunita i na přisedící kárného senátu při výkonu jejich funkce i v souvislosti s ní.

V otázce trestního stíhání soudce jako člena kárného senátu lze spatřit kompetenční riziko v postavení prezidenta republiky. Pro zahájení trestního stíhání soudce je potřeba souhlasu prezidenta republiky. Prezident však současně může být účastníkem řízení, coby osoba podávající návrh na zahájení kárného řízení se soudcem. „*Tedy je myslitelná úvaha, že prezident republiky neskýtá adekvátní záruku nezávislosti kárných soudců.*“²²²

8.4 Průběh kárného řízení

Navrhovatel musí návrh na zahájení kárného řízení podat v šestiměsíční subjektivní lhůtě a v tříleté lhůtě objektivní.²²³ Nebyl-li takový návrh podán do tří let od spáchání kárného provinění, odpovědnost za kárné provinění tak zaniká. Tato lhůta byla zákonem č. 314/2008 Sb. zvýšena z někdejších dvou let. Prodloužením této lhůty se může zvyšovat tlak ze strany příslušného navrhovatele kárného řízení na soudce či státního zástupce. Navrhovatel může soudce či státního zástupce držet v nejistotě a tím ovlivňovat jejich činnost.

²²¹ MALENOVSKÝ, R. Několik úvah nad ... *Právní rozhledy*. 2011, č. 11, s. 405.

²²² Tamtéž.

²²³ Viz § 9 odst. 1 KárSŘ.

K prodloužení lhůty pro podání kárné žaloby Jan Vyklický pokládá otázku: „*Oč snazší je náhle pro vhodně motivovaného kárného žalobce dohnat soudce k rezignaci na soudcovskou integritu, případně ke ztrátě zaměstnání nebo alespoň naděje na řídicí funkci?*“²²⁴

Lze tedy spatřovat postupem času tendenci k větší kárné odpovědnosti soudce i státního zástupce. Ať je to např. novelizačním zákonem č. 314/2008 Sb., prodlužující lhůtu na podání návrhu na zahájení kárného řízení či zpřísnění sankcí za kárné provinění.

Postup kárného řízení upravuje již zmiňovaný KárSŘ. V zájmu nezávislého a nestranného výkonu pravomoci kárného soudu je umožněno vyloučit člena senátu pro podjatost. Na uvedené se přiměřeně užije ustanovení § 8 SŘS.

V § 8 a násl. KárSŘ je upravena procesní stránka kárného řízení. Důležité je rozhodování kárného senátu. Možné varianty rozhodnutí jsou následující:²²⁵

- Shledání viny a uložení kárného opatření
- Shledání viny a upuštění od uložení kárného opatření
- Vynesení zprošťujícího rozhodnutí
- Zastavení kárného řízení

Proti rozhodnutí kárného senátu není přípustné odvolání.²²⁶ Zákon pouze umožňuje osobě, která byla shledána vinnou z kárného provinění, podat návrh na obnovu kárného řízení.²²⁷ A to ve lhůtě tří let od právní moci rozhodnutí kárného senátu.

Významný je institut zahlazení odsouzení. K tomu dojde uplynutím pěti let od právní moci uložení kárného opatření, případně vykonáním kárného opatření.²²⁸

²²⁴ VYKLICKÝ, J. Dva pilíře kontroly veřejných dějů: svobodný tisk a nezávislá justice. In: *Transparentnost a důvěryhodnost výkonu spravedlnosti: sborník z konference konané 4. 12. 2008 v Praze*. Praha: TI - ČR, 2009, s. 24. Dostupné z <http://www.transparency.cz/publikace-analyzy> [citováno 4. 1. 2012].

²²⁵ Viz § 19 KárSŘ.

²²⁶ Viz § 21 KárSŘ.

²²⁷ Viz § 22 odst. 1 KárSŘ.

²²⁸ Viz § 24 KárSŘ.

8.5 Ústavní soudce

Kárně odpovědný je i soudce Ústavního soudu. Úprava kárného řízení ve věcech soudců Ústavního soudu se nachází v § 132 a násl. ZÚS. Tato zvláštní úprava vychází ze speciálního postavení Ústavního soudu v rámci soudnictví v České republice.

Paragraf 132 ZÚS stanoví, co se považuje za kárné provinění ústavního soudce:

- (1) *Kárným proviněním je jednání, jímž soudce snižuje **vážnost** a **důstojnost** své funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé a nestranné rozhodování Ústavního soudu, jakož i jiné zaviněné **porušení povinností** soudce.*
- (2) *Kárným proviněním je též jednání, které má **znaky přestupku** podle zvláštních předpisů.*

Oproti soudci obecného soudu se zvýrazňuje vážnost funkce ústavního soudce a jednání, které by jinak bylo přestupkem. To z důvodu vyjmutí soudce Ústavního soudu z osobní působnosti PřestZ. Porušenými povinnostmi se rozumí povinnosti uložené ústavnímu soudci Ústavou a ZÚS, taktéž v kontextu se složeným slibem i co se činností neslučitelných s výkonem funkce soudce Ústavního soudu týče.²²⁹ Kárné řízení se výslovně vztahuje na následující jednání:²³⁰

- Výkon neslučitelné funkce či jiné výtěžné činnosti
- Členství v politické straně či politickém hnutí
- Alespoň jednorochní neúčast na jednání Ústavního soudu

²²⁹ SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 436.

²³⁰ Viz § 143 ZÚS.

8.5.1 Kárné řízení

Kárné řízení ve věci soudce Ústavního soudu upravuje sám ZÚS, tedy se neodkazuje na zvláštní zákon jako je tomu v případě soudce či státního zástupce.

O zahájení kárného řízení s ústavním soudcem rozhoduje předseda Ústavního soudu usnesením. To musí být odůvodněno a doručuje se soudci, se kterým se kárné řízení povede. Pro kárné řízení s předsedou Ústavního soudu je nutné usnesení pléna Ústavního soudu na návrh nejméně tří ústavních soudců.

Pro zahájení kárného řízení je stanovena objektivní lhůta jednoho roku od jednání, které je důvodem pro takové řízení. Oproti tomu u soudce obecného soudu je lhůta k podání návrhu na zahájení kárného řízení stanovena na tři roky ode dne spáchání kárného provinění. Zde je vidět, že oproti obecnému soudci má soudce Ústavního soudu výhodnější pozici. A to ve vztahu k případnému zahajovateli kárného řízení, jelikož lhůta pro zahájení řízení je podstatně kratší.

Ústavní soud jedná a rozhoduje prostřednictvím kárného senátu. Ten zvolí plénum ze svého středu.²³¹ Kárný senát si na prvním jednání ze svých členů zvolí předsedu. Kárný senát je usnášeníschopný za přítomnosti všech svých členů a usnáší se většinou hlasů. Oproti stálým tříčlenným senátům je kárný senát vytvářen ad hoc pro každé kárné řízení zvlášť.²³²

Kárný senát rozhodne zásadně třemi způsoby:²³³

- 1) Kárné řízení zastaví, pokud se kárné provinění neprokáže
- 2) Zkoumané jednání ústavnímu soudci vytkne
- 3) Rozhodne o zániku funkce

Třetí varianta je co do nezávislého postavení ústavního soudce nejdůležitější. Jedná se o usnesení jímž zaniká funkce soudce Ústavního soudu. Postup upravuje § 144 ZÚS. K takovému usnesení o zániku funkce soudce je nutný předpoklad, že v kárném řízení

²³¹ Viz § 139 odst. 2 ZÚS.

²³² SCHELLEOVÁ, I. a K. SCHELLE. *Soudnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 443.

²³³ Viz § 141 a 144 ZUS.

bylo prokázáno, že se soudce zkoumaného jednání dopustil a takové jednání odporuje posláním Ústavního soudu a postavení jeho soudců. Dalším předpokladem je, že jednání bylo soudci vytknuto a nebyly proti tomu vzneseny námitky, případně bylo usnesení plénem Ústavního soudu potvrzeno.

Návrh na usnesení o zániku funkce je oprávněn podat předseda kárného senátu. O usnesení rozhoduje plénum Ústavního soudu. Je potřeba souhlasu alespoň 9 ústavních soudců a usnášeníschopným je plénum za přítomnosti alespoň 12 ústavních soudců. V tomto případě je tedy pro rozhodování stanoveno vyšší kvorum, než je obvyklé. Přičemž základní kvorum je stanoveno na přítomnost deseti ústavních soudců, nestanoví-li ZÚS jinak.²³⁴ O usnesení o zániku funkce ústavního soudce se hlasuje tajně.²³⁵

O usnesení o zániku funkce ústavního soudce, předseda Ústavního soudu informuje prezidenta republiky dle § 7 odst. 4 ZÚS.

²³⁴ Viz § 11 odst. 1 ZÚS.

²³⁵ Viz § 12 odst. 5 ZÚS.

9 Platy soudců

Neoddělitelnou složkou pojmu nezávislosti soudní moci je hmotné zabezpečení soudců. Soudci zaujímají ve společnosti významné postavení, tudíž i jejich finanční ohodnocení by mělo být adekvátní. Platy soudců upravuje zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, ve znění pozdějších přepisů (dále jen PlatZ). Tento zákon se vztahuje na soudce obecných soudů i na ústavní soudce (zákonem označenými za představitele).

Článek 82 odst. 1 Ústavy stanoví, že nestrannost soudců nesmí nikdo ohrožovat. Tento zákaz tudíž platí i pro zákonodárce a to například použitím platových restrikcí vůči soudcům. Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010 zcela jasně konstatuje, že zásahy do platů soudců nesmí být výrazem svévole zákonodárce – resp. musí být dodržen princip proporcionality a takové zásahy musí být odůvodněny výjimečnými okolnostmi. Důvodem pro zákaz takového svévolného zasahování do materiálního zabezpečení soudců je, aby soudce nebyl vystaven tlaku zákonodárce, resp. snaha vyloučit eventualitu nátlaku na soudce ve formě penalizace soudců a tím ovlivňovat jejich rozhodování.²³⁶

Zákonodárce dále musí brát zřetel na rozdílné postavení soudců oproti moci výkonné a zákonodárné co se nezávislosti týče. Zákonodárce tak nesmí ani zavdat důvod k obavám o ohrožení důstojnosti soudce či o vytváření nátlaku na něj. To by vedlo k porušení zmiňovaného ustanovení čl. 82 odst. 1 Ústavy. Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010 konstatuje, že dispoziční prostor zákonodárce k platovým restrikcím vůči soudcům je nižší než prostor k obdobným restrikcím v jiných oblastech veřejné sféry. Bohužel praxe legislativy v oblasti platů soudců, spíše než o respektu k nezávislému postavení soudců vypovídá o degradaci soudce v očích zákonodárce na pouhého zaměstnance ministerstva.

V otázce platů soudců je nutné zohlednit jejich omezení k další výdělečné činnosti. Jednou z garancí nezávislosti soudců je totiž neslučitelnost jejich funkce s celou řadou činností politických, podnikatelských či zaměstnaneckých.²³⁷ Soudce může při svém

²³⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010.

²³⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010.

zaměstnání vykonávat pouze některé povolené výdělečné činnosti.²³⁸ Jelikož má tedy být plat soudce prakticky jeho jedním příjmem, jeho výše tomu musí odpovídat.

Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010 zmiňuje i možnou příčinu trvajících rozbrojů kolem soudcovských platů a zmiňuje podstatný rys soudce, kterým je jeho důstojnost. Justice byla dlouhá léta brána jako nástroj státu, jako určitý druh administrativy. Takový závěr by však dnes byl mylný, neboť soudy jsou specifickými orgány s ústavně přesně vymezenou pravomocí. Toto se musí promítnout i ve společenském postavení pracovníků justice.

Ústavní soud poukázal ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 11/02 ze dne 11. 6. 2003 na Ústavu spojených států, která garantuje, že za dobu trvání služby soudce nesmí být jeho odměna snížena.

Ústavně nekonformní je situace, kdy zákonodárce zasahuje do již dosažené úrovně platu soudce. Navíc, kdy již tomuto snižování předcházelo pozastavení růstu platů. O to více Ústavní soud takovou praxi kritizuje. Neboť dle jeho názoru je v souboru služebníků státu soudce postihován více než jiné skupiny. Jednalo by se tak o nepřipustnou restrikcí a diskriminaci soudců na úkor jiných profesních uskupení.²³⁹

Platy soudců by měly být stabilní hodnotou, nikoli tedy pohyblivou položkou, která bude kolísat dle momentálních cílů vládnoucího uskupení.²⁴⁰ „*Stejně nesmí být upravováno libovolně nestejně, avšak zároveň nestejně nesmí být upravováno libovolně stejně.*“²⁴¹ Na zásahy do platů soudců je tak kladen požadavek vyšší obezřetnosti.

Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 11/02 ze dne 11. 6. 2003 však vyslovil tezi, že zásah do materiálního zabezpečení soudců je možný, pokud se jedná o zásah v celé veřejné sféře. Odlišné posuzování soudců by je totiž mohlo pro změnu příliš zvýhodňovat.²⁴²

²³⁸ Srov. § 85 ZSS.

²³⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010.

²⁴⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 11/02 ze dne 11. 6. 2003.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Tamtéž.

9.1 Plat soudce dnes

Výše platu soudce vyplývá z PlatZ. Plat soudce se vypočítá jako součin platové základny a platového koeficientu, který je odvislý od odpovědnosti a náročnosti vykonávané funkce. Platová základna soudce je **2,5** násobek průměrné mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře za předminulý rok.²⁴³ Tyto údaje zveřejňuje Český statistický úřad. Domnívám se, že tento mechanismus je spravedlivý, jelikož reflektuje aktuální výši a růst platů ve státní sféře. Nemůže tak dojít například ke skokovému zvýšení platu soudce vůči ostatním státním zaměstnancům.

Pro rok **2011** činí platová základna platu soudce **57 747,50** Kč měsíčně. Je tak stanoveno sdělením Ministerstva práce a sociálních věcí č. 271/2011 Sb., ze dne 12. září 2011. Pro porovnání základna roku 2007 činila **56 847** Kč²⁴⁴.

Platová základna soudců v letech:

2007	56 847 Kč
2008	56 847 Kč
2011	57 747,50 Kč
2012 - 2014 ²⁴⁵	56 849 Kč

Nástupní plat třicetiletého okresního soudce v roce 2012 činí **50100,-** Kč. V roce 2011 tomu bylo 50900,- Kč. Lze tak vypořádat v posledních letech tendenci zákonodárce ke zmrazení výše platů, resp. jejich navenyšování.

²⁴³ Viz § 3 PlatZ; do konce roku 2012 se jednalo o trojnásobek.

²⁴⁴ Dle sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 582/2006 Sb.

²⁴⁵ Viz § 3b odst. 2 PlatZ; účinné od 12. 9. 2011.

10. Postavení České národní banky

Česká národní banka je ústřední bankou státu.²⁴⁶ V Ústavě je zakotvena v hlavě šesté, avšak veškerá její činnost je upravena zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZČNB). Česká národní banka je řízena Bankovní radou, která je jejím nejvyšším řídicím orgánem.²⁴⁷ Ta je sedmičlenná a tvoří ji:

- Guvernér
- Dva viceguvernéři
- Čtyři členové Bankovní rady

Ve vztahu k ostatním státním mocím nemá Česká národní banka žádné zvláštní pravomoci. Vzniká tak otázka, zda se jedná o čtvrtou moc ve státě. Karel Klíma označuje Českou národní banku za moc zvláštní.²⁴⁸ Stejně tak má vytvoření samostatné hlavy šesté Ústavy za následek posílení nezávislosti této instituce.²⁴⁹

Nezávislé postavení České národní banky bylo ústavodárcem vytvořeno zejména a právě vůči vládě. Ve vztahu vlády a České národní banky jde především o vzájemnou informovanost o stavu a řešení různých otázek, zejm. hospodářských a měnových. Ministr financí by na jednáních s Českou národní bankou měl mít jen poradní hlas.²⁵⁰

Vztah k poslanecké sněmovně se týká pouze informační povinnosti České národní banky předkládat řádné, příp. mimořádné zprávy o měnovém vývoji. Česká národní banka je tak povinna alespoň dvakrát ročně podávat poslanecké sněmovně zprávu o měnovém vývoji a další zprávy.²⁵¹

²⁴⁶ Viz čl. 98 odst. 1 Ústavy.

²⁴⁷ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 830.

²⁴⁸ KLÍMA, K. *Constitutional law of the Czech Republic*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 361.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ BAHÝLOVÁ, L. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1369.

Postavení České národní banky je extrémním případem naprosté nezávislosti na moci výkonné, zejm. na vládě. Ta do její činnosti nemůže zasahovat.²⁵² Její nezávislost lze vztáhnout na 4 oblasti: institucionální, instrumentální, finanční a personální.²⁵³

Institucionální oblast znamená, že Česká národní banka nesmí vyžadovat ani přijímat pokyny od kohokoli. Zejména tedy dle § 9 ZČNB od prezidenta, parlamentu, vlády a správních úřadů.

Instrumentální nezávislost znamená, že Česká národní banka je svobodná a nezávislá ve volbě nástrojů, které k dosažení svého cíle použije.²⁵⁴

Finanční nezávislost se týká rozpočtu a toho, aby jej Česká národní banka schvalovala sama. Tak např. rozpočet České národní banky pro rok 2009 ve výši 2 350 mil. Kč, schválila Bankovní rada na svém zasedání dne 4. 12. 2008.²⁵⁵

Nezávislost personální se dotýká zejména ustanovování a odvolávání členů Bankovní rady.

10.1 Jmenování členů Bankovní rady

Předpoklady na funkci člena Bankovní rady České národní banky upravuje ZČNB v § 6 a násl. Jedná se o požadavek státního občanství, bezúhonnosti, plné způsobilosti k právním úkonům, vysokoškolského vzdělání a zkušenosti a uznávanosti v oboru.

Členy Bankovní rady jmenuje prezident republiky bez nutnosti spolupodpisu předsedou vlády nebo jím pověřeným členem vlády.²⁵⁶ Nadto prezident republiky jmenuje členy Bankovní rady bez přímého či nepřímého souhlasu jiného ústavního orgánu, nebo jiné omezující podmínky.²⁵⁷

²⁵² WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 87.

²⁵³ BAHÝLOVÁ, L. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1366.

²⁵⁴ Tamtéž.

²⁵⁵ BR schválila rozpočet ČNB na rok 2009. Tisková zpráva ČNB ze dne 5. 12. 2008. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2008/081205_rozpocet_cnb.html [citováno 25. 3. 2012].

²⁵⁶ Viz čl. 62 písm. k) Ústavy.

²⁵⁷ WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 79.

Pravomoc jmenovat členy Bankovní rady je např. dle J. Wintra „*pozoruhodná ústavní anomálie*“.²⁵⁸ Člen Bankovní rady je volen na šestileté období, které může zastávat maximálně dvakrát.²⁵⁹

Při odvolání člena Bankovní rady je již prezident republiky limitován kontrasignací předsedou či jím pověřeným členem vlády.²⁶⁰ To z důvodu zavedení pravomoci odvolat člena Bankovní rady prezidentem republiky až v zákonné normě.

10.2 Příklad: Jmenování Zdeňka Tůmy guvernérem České národní banky

Ústavní soud se v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/01 ze dne 20. 6. 2001 zabýval výkladem čl. 62 písm. k) Ústavy. Tedy zejména otázkou zda jmenování guvernéra a viceguvernéra spadá do výlučné pravomoci prezidenta či zda je prezident omezen kontrasignací předsedou vlády nebo jím pověřeným členem vlády. Po důkladném zvážení plénem Ústavního soudu rozhodlo, že při jmenování guvernéra či viceguvernéra není prezident omezen jakoukoli součinností ze strany vlády.

Někdejší předseda vlády Miloš Zeman a vláda se domáhali zpochybnění jmenování Zdeňka Tůmy guvernérem a Luďka Niedermayera viceguvernérem. Ústavní soud judikoval, že jmenování všech členů Bankovní rady je výlučnou pravomocí prezidenta, jak stanoví Ústava. Dále konstatoval, že jmenování guvernéra a viceguvernéra, tedy funkce zavedené až ZČNB, taktéž spadá do výlučné pravomoci prezidenta, jelikož tyto funkce zjevně nevybočují nad rámec funkce člena Bankovní rady. Tomu svědčí např. skutečnost, že člen Bankovní rady jmenovaný do pozice guvernéra nezískává nové šestileté funkční období, ale pokračuje ve funkčním období stávajícím. Ústava totiž stanoví, že prezident jmenuje (všechny) členy Bankovní rady a nehovoří o jiné funkci, na kterou by se měl vztahovat jiný jmenovací proces.

Nutno podotknout, že významná část pléna Ústavního soudu s tímto nálezem nesouhlasila. Odlišné stanovisko k odůvodnění nálezu vyjádřili dva soudci, odlišné stanovisko k výroku ve věci dokonce soudců pět.

²⁵⁸ WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 79.

²⁵⁹ SLÁDEČEK, V. a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 829.

²⁶⁰ WINTR, J. *Principy českého ústavního práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 83.

11 Ústavní zakotvení nezávislé justice v zahraničí

11.1 Německo

Předpisem nejvyšší právní síly v Německu je Základní zákon Spolkové republiky Německo²⁶¹ přijatý dne 23. 5. 1949, který vymezuje ústavní základy státního uspořádání.

Stejně jako v České republice i v Německu právní řád vychází z dělby moci na tři základní moci. Základní práva zavazují zákonodárství, výkonnou moc a soudnictví.²⁶² Článek 20 odst. 2 Základního zákona je prakticky totožný s českou úpravou a říká, že veškerá státní moc vzešlá z lidu je vykonávána prostřednictvím zmíněných tří mocí. Soudnictví (stejně jako moc výkonná) je vázáno zákonem a právem (oproti zákonodárství, které je vázáno ústavním řádem).

Soudní pravomoc vykonávají soudy.²⁶³ Pro oblast řádného, správního, finančního a sociálního soudnictví jsou zřízeny nejvyšší soudní dvory.²⁶⁴

Pro přiblížení úpravy nezávislého německého soudnictví je významný čl. 97 Základního zákona. Dle něj jsou soudci nezávislí a podléhají jen zákonu. Stejná teze nezávislého soudce je v České republice zakotvena v čl. 82 Ústavy. Na rozdíl od německé úpravy je český soudce vedle zákona výslovně vázán i mezinárodní smlouvou, viz čl. 95 odst. 1 Ústavy.

Přeložení, propuštění či jiný zásah do funkce ustanoveného soudce proti jeho vůli je možný jen rozhodnutím soudu.

Právní postavení soudců upravuje zvláštní zákon.²⁶⁵ Poruší-li spolkový soudce Základní zákon či ústavní zřízení země, může být odvolán na návrh Spolkového sněmu Spolkovým ústavním soudem. A to dvoutřetinovou většinou.

Co se týče správy soudů, jsou na tom spolkové země podobně. Také se jedná o systém, kde hraje hlavní slovo exekutiva.²⁶⁶

²⁶¹ Podle stavu ke dni 31. 1. 2003.

²⁶² Viz čl. 1 odst. 3 Základního zákona.

²⁶³ Dle čl. 92 Základního zákona jsou jimi Spolkový ústavní soud, spolkové soudy a soudy zemí.

²⁶⁴ Dle čl. 95 odst. 1 Základního zákona.

²⁶⁵ Dle čl. 98 odst. 1 Základního zákona.

11.2 Slovensko

Nejvýznamnějším slovenským právním předpisem je ústavní zákon č. 460/1992 Zb., **Ústava Slovenské republiky**, ve znění pozdějších předpisů. Výkon soudnictví probíhá na všech stupních odděleně od jiných státních orgánů.

Soudní soustava na Slovensku je tvořena Nejvyšším soudem Slovenské republiky a ostatními soudy. Pravidlem je rozhodování soudu v senátech, nestanoví-li zákon, že rozhoduje samosoudce. Zákon dále může stanovit, kdy se rozhodování senátů účastní i přisedící. Dále je vytvořen i Ústavní soud.

Soudnictví je vykonáváno nezávislými a nestrannými soudy. Dle čl. 144 slovenské ústavy je soudce při výkonu funkce nezávislý a při rozhodování vázán jen ústavou, ústavním zákonem, mezinárodní smlouvou a zákonem.

Všichni soudci jsou jmenováni i odvoláváni prezidentem.²⁶⁷ Jmenování soudců se věnuje čl. 145 slovenské ústavy. Soudce je jmenován prezidentem na návrh Soudní rady a bez časového omezení. Požadavky na osobu soudce jsou slovenské občanství, volitelnost do Národní rady, věk 30 let a vysokoškolské právnické vzdělání a další požadavky stanovené zákonem. Soudce taktéž skládá do rukou prezidenta slib jako v České republice a jeho složením se ujímá funkce.

Předseda a podpředseda Nejvyššího soudu jsou jmenováni prezidentem na pět let ze soudců tohoto soudu.

Dle čl. 145a slovenské ústavy musí soudce ještě před složením slibu vystoupit z politického hnutí či strany. V Čechách se zákaz členství v těchto uskupeních vztahuje výslovně jen na soudce Ústavního soudu. Slovenská ústava rovněž zakotvuje inkompatibilitu funkce soudce s funkcí v orgánu veřejné moci a dalšími případy. Dovolené jsou obdobně jako v České republice správa vlastního majetku a činnosti vědecké, pedagogické, literární či umělecké.

Přeložení soudce bez jeho souhlasu je možné jen na základě rozhodnutí disciplinárního senátu.

²⁶⁶ *Česká justice - otázka správy a nezávislosti*. Praha: TI - ČR, 2010, s. 13.

²⁶⁷ Viz čl. 102 odst. 1 slovenské ústavy.

Soudce může být na návrh Soudní rady odvolán prezidentem a to z důvodů: odsouzení za trestný čin, rozhodnutí disciplinárního senátu či zániku volitelnosti do Národní rady. Dalšími důvody k odvolání na návrh Soudní rady je nepříznivý zdravotní stav či dosažení věku 65 let. V ČR máme věkovou hranici vyšší o 5 let.

Slovenská ústava dále zakotvuje právo na soudní ochranu nezávislým a nestranným soudem a právo na zákonného soudce.²⁶⁸

Ústavní soud

Vedle soustavy soudů je vytvořen i ústavní soud. Jedná se o nezávislý soudní orgán ochrany soudnictví. Skládá se z 13 soudců. Ústavní soudci jsou jmenováni prezidentem na 12 let na návrh Národní rady. A to bez možnosti opakování mandátu.²⁶⁹

Značný rozdíl je v trestněprávní imunitě slovenského ústavního soudce oproti úpravě české.²⁷⁰ Trestní stíhání slovenského ústavního soudce či jeho vzetí do vazby je podmíněno souhlasem samotného ústavního soudu. Oproti České republice, kde je takový souhlas udělován Senátem, tak má slovenský ústavní soud významnou pravomoc, která posiluje jeho nezávislost.

Soudní rada

Soudní rada je samosprávný orgán slovenského soudnictví.²⁷¹ Tvoří ji předseda a dále:

- 8 soudců volených soudci
- 3 členové jmenování a odvolávání Národní radou
- 3 členové jmenování a odvolávání prezidentem Slovenské republiky
- 3 členové jmenování a odvolávání vládou

²⁶⁸ Viz čl. 46 a 48 slovenské ústavy.

²⁶⁹ Viz čl. 134 odst. 3 slovenské ústavy.

²⁷⁰ Srov. čl. 136 odst. 2 slovenské ústavy.

²⁷¹ BOBEK, Michal. Odpovědnost a disciplína soudce (v přerodu?). *Právní rozhledy*. 2011, č. 14, s. 510.

Funkční období člena Soudní rady je pět let. Člen Soudní rady může zastávat nejvýše dvě po sobě následující funkční období.

Působnost Soudní rady upravuje čl. 141a odst. 4 slovenské ústavy. Patří mezi ní zejm. navrhování soudců na jmenování a odvolání, rozhodování o překládání a přidělování soudců, volení a odvolávání členů disciplinárních senátů, včetně jejich předsedů.

12 Závěr

Při své diplomové práci jsem si uvědomoval širší zvolené problematiky. Pojem nezávislé soudní moci zahrnuje mnoho proměnných. Pozitivní úprava soudnictví v České republice je vtělena do řady právních předpisů, které jsou různě provázány a jedná se tak o komplexní problematiku. Hlavní výsledky své práce shrnuji v tomto závěru.

Na nezávislosti soudů a soudců stojí a padá demokracie. Dalo by se říci: Ukažte mi, jaké máte soudy, já vám ukážu, jakou máte demokracii. Právě soudy totiž mohou nejvíce zasahovat (myšleno legálně) do života lidí. Snahou o nezávislé soudnictví je tedy i snahou o to, aby o těchto zásazích rozhodovaly právě jen a pouze soudy, nikoli někdo v pozadí.

Soudce v rámci soudní moci musí být natolik všeobecně silnou osobností, aby jeho soudcovská činnost mohla být nadána atributy nezávislosti a nestrannosti. Otázka výběru vhodných osob, které oblečou soudcovský talár, je však otázka navýsost obtížná a nikdo nemůže nikdy zaručit, že osoba, která vybírá vhodné kandidáty, se v nich nespole. Výběr kandidátů i jejich navrhování na jmenování má v rukou ministerstvo spravedlnosti, tedy moc výkonná.

V tomto systému ustanovování soudců tak vidím značný problém. Lze chápat, že i soudní moc musí být ostatními mocemi kontrolována, ale působnost ministerstva spravedlnosti v procesu ustanovování soudců je velmi silná. Proto se domnívám, že je žádoucí vytvoření instituce typu nezávislé soudcovské rady, která by do určité míry nahradila pravomoci ministerstva spravedlnosti a rozdělila je mezi další subjekty, zejména tedy mezi zástupce soudců a jiných právnických povolání.

Sebelepší a kompetentní soudce však musí mít k výkonu spravedlnosti náležité podmínky. Je proto důležité, aby stát zajistil vhodné podmínky pro nerušený výkon soudcovské funkce. Jen soudce, který se nemusí potýkat s problémy organizačními, finančními aj., se může věnovat své funkci svědomitě a náležitě. V tomto ohledu hraje stěžejní roli stát, potažmo ministerstvo spravedlnosti. To totiž stojí na vrcholu státní správy soudů, která má za úkol právě takové podmínky zajišťovat.

Kárné řízení se soudci (ale také se státními zástupci) doznalo v posledních letech značných změn. Ať je to např. zpřísnováním sankcí za kárné provinění či prodlužováním lhůt k zahájení kárného řízení. Pokud k uvedenému přiřadíme i rozšíření kárné odpovědnosti na funkcionáře soudu, lze spatřovat trend ke zvyšování kárné odpovědnosti justičních činitelů.

Další významnou změnou je zavedení přisedících do rozhodování kárného senátu. Zde spatřuji možné riziko ohrožení nezávislého postavení soudní moci, neboť o soudcích rozhodují nesoudci, a to osoby různých právnických povolání. Tedy osoby, které se dostávají do kontaktu s kárně odpovědnými subjekty, a jejich nestrannost tak může být značně narušena.

V kapitole věnované Ústavnímu soudu jsme se zabývali jeho odlišným postavením v systému soudní moci. Vyzdvihl bych zejména to, že Ústavní soud řeší kárnou odpovědnost svých soudců samostatně, na své půdě. Nemůže se tak stát např. aby o kárné odpovědnosti soudce Ústavního soudu rozhodoval nesoudce. Další klad pro podporu nezávislosti Ústavního soudu spatřuji v přestupkové imunitě jeho soudců a také to, že je ústavním soudcům zcela zakázáno členství v politických uskupeních. Další nesporné posílení pozice Ústavního soudu je v tom, že nespadá do státní správy soudů, tedy do vlivu ministerstva spravedlnosti. Pozici Ústavního soudu ve státním uspořádání tak při srovnání s obecnými soudy vidím jako dostatečně silnou k tomu, aby mohl nezávisle rozhodovat.

V otázce platů soudců je markantní, jak zákonodárce v naší zemi nahlíží na soudce a jejich postavení ve společnosti. V letech minulých byly soudy brány jako prodloužená ruka vlády a tento přežitek, bohužel, stále přetrvává v mysli mnohých zástupců lidu. Jinak si nelze vysvětlit stále se opakující snahy o zmrazování, snižování a jiné zásahy do peněžitého ohodnocení soudců. Nezávislost soudců by ale pro změnu neměla být narušena v důsledku pouhého zásahu do jejich platu. Kdyby k tomu docházelo, mohlo by se diskutovat o vhodnosti takových osob pro soudní povolání. Soudce, který by jím byl pouze a jen pro peníze, neskýtá záruku odolnosti vůči vnějším tlakům. Jednoduše by pak hájil zájmy toho, kdo dá víc. Hmotné zabezpečení soudců je sice významnou částí jejich nezávislosti, ale právě jen částí, která není tou nejvýznamnější.

Dozvěděli jsme se, že státní zastupitelství spadá pod moc výkonnou a na jeho postavení má ministerstvo spravedlnosti významný vliv, zejm. jako vrcholný orgán

státní správy státního zastupitelství. Ministerstvo spravedlnosti organizuje jeho činnost, dále má v kompetenci jmenování státních zástupců atp. Ministerstvo spravedlnosti tak disponuje značnou personální pravomocí směrem k státnímu zastupitelství. Pozitivum k nestrannému postavení státních zástupců spatřuji v tom, že státní zástupce je možno odvolat jen na základě kárného řízení.

Srovnali jsme nezávislého postavení soudce a Bankovní rady České národní banky. Tato rada je nadána nevídanou nezávislostí na vládě, která v České republice nemá obdoby. Nezávislost Bankovní rady vychází ze silné pravomoci prezidenta republiky jmenovat její členy zcela samostatně. Druhá stránka mince je samozřejmě ta, zda právě osoba prezidenta republiky je tou, která tolik žádanou nezávislost České národní banky má zajistit.

Na otázku zda je soudní moc v České republice nezávislá není lehké nalézt odpověď. Otázka nezávislosti justice je totiž do jisté míry snahou o dosažení ideálního stavu. Justice se však pohybuje ve společnosti, v rámci mnoha proměnných vlivů, neexistuje ve vakuu. A tak jako není svět či realita v něm ideální, ani nezávislost soudní moci již z principu ideální být nemůže. Nezávislost soudní moci tedy nemůže být absolutní, můžeme se jí pouze přiblížit. Ani vytvoření již zmiňované nezávislé soudcovské rady samo o sobě nezajistí, že bude justice odolná vůči vnějším tlakům. Nicméně organizace našeho soudního systému, ve kterém je moc výkonná nadána tak silnými pravomocemi v oblasti soudní, se jeví překonána. Lze tedy očekávat, že soudnictví v České republice ještě dozná změn, ke kterým již došlo v zahraničí, například na Slovensku či v jiných zemích.

Cizojazyčné resumé

The topic of my diploma thesis is called „The Independence of Judiciary“. The basic source of informations were the constitutional order of the Czech Republic and especially the Law No. 6/2002 Coll. We were trying to determine what is the position of judiciary in Czech Republic.

In the introduction we focused on defining the concept of independent judiciary and on describing basic principles connected to it.

Then we concentrated on the appointment process of judges. The disciplinary responsibility of judges and prosecutors was the object of our next examining.

We also focused on the position of the Constitutional court. Next point of this thesis was analyzing the state court administration and the role of the Ministry of Justice.

In next part of thesis we compared position of the prosecution and the Czech National Bank with the independence of justice.

Next chapter was dedicated to the salary of judges as the often object of attempts of its decreasing. In the end we compared czech judicial system with the system of other states, Germany and Slovakia.

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní publikace

- BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010. 1533 s. ISBN 978-807-2018-147.
- FENYK, Jaroslav. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI, 2003. 521 s. Právní rukověť. ISBN 80-863-9580-4.
- FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 458 s. Edice učebnic PrF MU; č. 263. ISBN 80-210-2592-1.
- FILIP, Jan, Vojtěch ŠIMÍČEK a Pavel HOLLÄNDER. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. 896 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-1795-995.
- KLÍMA, Karel. *Constitutional law of the Czech Republic*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 463 s. ISBN 978-80-7380-089-5.
- KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3.
- KOCOUREK, Jiří a Jan ZÁRUBA. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. 606 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-761-8.
- KOUDELKA, Zdeněk. *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2010. 400 s. Komentátor. ISBN 978-808-7212-257.
- KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011. 223 s. Teoretik. ISBN 978-808-7212-950.

- KYSELA, Jan. Reflexe způsobu konstituování „druhého“ Ústavního soudu ČR. In: *Dělba soudní moci v České republice*. Ed. Vít HLOUŠEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2004. S. 134 - 147. Sborníky; č. 19. ISBN 80-210-3318-5.
- NEDOROST, Libor. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. 519 s. ISBN 80-86432-34-3.
- SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 592 s. ISBN 80-864-3265-3.
- SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007. 949 s. ISBN 978-80-7179-869-9.
- VYKLICKÝ, Jan. Dva pilíře kontroly veřejných dějů: svobodný tisk a nezávislá justice. In: *Transparentnost a důvěryhodnost výkonu spravedlnosti: sborník z konference konané 4. 12. 2008 v Praze*. Praha: TI - ČR, 2009. S. 18 - 27. ISBN 978-80-87123-07-2 (BROŽ.). Dostupné z <http://www.transparency.cz/publikace-analyzy>
- WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavní soudnictví: vznik, význam a některé organizační a procesní aspekty v komparativním pohledu*. Praha: Linde Praha, 1996. 93 s. ISBN 80-720-1035-2.
- WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Praha: ASPI, 2007. 624 s. ISBN 978-80-7357-305-8.
- WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva: (s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 247 s. ISBN 80-868-6175-9.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Organizace justičního systému*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 396 s. ISBN 978-807-3800-444.
- *Česká justice - otázka správy a nezávislosti*. Praha: Transparency International - Česká republika, 2010. 224 s. ISBN 978-80-87123-15-7.
- *Ústavy států Evropské unie*. Díl 1. Překlad Vladimír KLOKOČKA a Eliška WAGNEROVÁ. 2. vyd. Praha: Linde, 2004. 795 s. ISBN 80-720-1466-8.

Periodika

- BOBEK, Michal. Odpovědnost a disciplína soudce (v přerodu?). *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2011, č. 14, s. 502 - 511. ISSN 1210-6410.
- GŘIVNA, Tomáš. Imunity podle vnitrostátního práva z pohledu trestního práva. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 3, s. 65 - 69. ISSN 1213-5313.
- KUČEROVÁ, Pavla. Nezávislost a odpovědnost soudců. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2011, č. 10, s. 356 - 359. ISSN 1210-6410.
- MALENOVSKÝ, Radek. Několik úvah nad vhodností a ústavností určitých aspektů kárného řízení se soudci. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2011, č. 11, s. 402 - 408. ISSN 1210-6410.
- SVÁČEK, Jan. Nezávislost soudní moci. *Soudce: časopis Soudcovské unie ČR*. 2009, č. 11, s. 17-20. ISSN 1211-5347.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbyvání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 14/01 ze dne 20. 6. 2001

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 11/02 ze dne 11. 6. 2003

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 11. 7. 2006

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 164/05 ze dne 3. 8. 2005

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3061/09 ze dne 7. 4. 2011

Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 9 As 94/2008 - 77 ze dne 27. 10. 2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 12 Ksz 2/2009 – 55 ze dne 16. 9. 2009

Internetové zdroje

- Právním proti korupci: Právní ochrana proti některým projevům korupce ve veřejné správě a justici. Praha: Transparency International – Česká republika, 2005.
Dostupné z: <http://www.transparency.cz/publikace-analyzy> [citováno 19. 1. 2012]
- Nejvyšší správní soud: Zpráva o činnosti v letech 2003 – 2009. Dostupné z:
http://www.nssoud.cz/main2col.aspx?cls=photogalleryspecial&tre_id=194&menu=194
[citováno 27. 2. 2012]
- Tisková zpráva prezidenta Soudcovské unie ČR, ze dne 7. 9. 2011. Dostupné z:
<http://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/319-tiskova-zprava.htm> [citováno 13. 3. 2012]
- Ústava Slovenské republiky. Dostupné z:
<http://zbierka.sk/default.aspx?sid=3&category=11> [citováno 10. 3. 2012]
- BR schválila rozpočet ČNB na rok 2009. Tisková zpráva ČNB ze dne 5. 12. 2008.
Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2008/081205_rozpocet_cnb.html [citováno 25. 3. 2012]
- Kárné senáty Nejvyššího správního soudu, s aktualizací k 16. 12. 2011. Dostupné z:
<http://www.nssoud.cz/Karne-senaty/art/587?menu=292> [cit dne 27. 2. 2012]

- Funkcionáři Nejvyššího správního soudu. Dostupné z:
<http://www.nssoud.cz/Funkcionari-Nejvyssiho-spravniho-soudu/art/17?menu=282>
[citováno 16. 3. 2012]
- Index CPI 2011. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index-cpi-2011/>
[citováno 12. 3. 2012]
- www.nssoud.cz
- www.nssoud.cz
- <http://nalis.usoud.cz>

Ostatní prameny

- Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, v platném znění
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, v platném znění
- Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 582/2006 Sb.